

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/9, p. 35-54

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11591>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Prof. Dr. Bayram NAZIR – Yrd. Doç. Dr.
Mehmet Fatih GÖKÇEK – Yrd. Doç. Dr. İlhan GÖK

This article was checked by iThenticate.

18. YÜZYILIN İLK YARISINDA EFLAK VE BOĞDAN ÜZERİNDE OSMANLI-AVUSTURYA MÜCADELESİNE DAİR ANONİM BİR ESER: VAKĀYİ'-İ EFLAK

Merve KARAÇAY TÜRKAŁ*

ÖZET

Osmanlılar tarafından “memleketeyn” tabiriyle de ifade edilen Eflak ve Boğdan 14. yüzyılın sonlarıyla 15. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altına girmişlerdir. Daha önce buldukları bölgede bağımsız birer beylik olan Eflak ve Boğdan, haraç ödemek suretiyle Osmanlı yönetimi altına girmiş ve imtiyazlı birer beylik statüsünde olmuşlardır. Bunların dinî, siyasî ve içtimaî yapılarına müdahale etmeyen Osmanlı Devleti, bölgedeki soylu ailelerden seçtiği voyvodaları yönetimin başına getirmiştir. Zaman zaman Osmanlı Devleti'nden ayrılma girişimleri ve bazı Avrupalı devletlerle ittifak etmeleri sebebiyle Osmanlı Devleti yeni bir strateji geliştirerek Eflak ve Boğdan'ın yönetimi için İstanbul'da yaşayan Fenerli Rumlardan seçtiği kişileri buraya idareci olarak tayin etmeye başlamıştır. Söz konusu uygulama 1711 tarihinden 1821'deki Mora isyanına kadar devam etmiştir.

Bu çalışmada müellifi belli olmayan *Vakāyi'-i Eflak* isimli eser ele alınmıştır. Eserde Avusturya ve Macar kuvvetlerinin Eflak beyini esir almaları ve Boğdan beyini de ele geçirmek için uğraşmaları karşısında, İstanbul'dan Boğdan beyine yardım için gönderilen Kostantin İbsilanti ile Boğdan Beyi Miħal'in düşmana karşı birlikte verdikleri mücadele yer almaktadır. Bu eser aynı zamanda muasır Osmanlı kaynaklarında yer almayan bir olayı ihtiva etmesi ve dönemin tarihine ışık tutması açısından önemli bir yere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Eflak, Boğdan, Memleketeyn, Miħal Bey, Kostantin İbsilanti.

---

* Yrd. Doç. Dr. Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, El-mek: nkturkal@hotmail.com

**AN ANONYMOUS WORK ABOUT OTTOMAN-AUSTRIA
CONTROVERSY RELATING TO WALLACHIA AND MOLDAVIA
IN THE FIRST PART OF 18TH CENTURY: VAKĀYİ'-İ EFLAK**

ABSTRACT

Wallachia and Moldavia which also called “memleketeyn” came under the rule of the Ottoman State between the end of 14th century and the early of 15th century. Wallachia and Moldavia which were independent in the region beforehand, came under the rule of the Ottoman government by paying land taxes and became privileged principalities. Ottoman State which didn't interfere in those religious, political and social structures, put into power the voivodes selected from noble families in the region. Ottoman State began to appoint the executives picked from Romans who live in the Fener district of Istanbul by adopting a new strategy because they occasionally made attempts to separate from Ottomans and become an ally of some European states. The said administration system lasted from 1711 to 1821.

This article will analyze the manuscript named *Vakāyi'-i Eflak* which its author is not known. It is told Moldavia's Mihal Bey's struggle together with Constantine Ypsilantis who was sent from Istanbul to help Moldavia's Bey against the enemy because Austria and Hungary forces held Wallachia's Bey captive and tried to capture Moldavia's Bey in the work. The manuscript is a significant work since it contains an incident which wasn't told in Ottoman history books and enlighten history of the period.

STRUCTURED ABSTRACT

During the Ottoman period, Wallachia was located between the Carpathian Mountains and the Danube River in the south of today's Romania, and the Moldavia was located between the Danube and the Black Sea.

When the Ottoman Empire conquered Hungary in the 16th century (1526), the sovereignty claims of the Hungarians on Wallachia and Moldavia became ineffective, and at the same time, the Ottoman Empire increased its influence on Wallachia and Moldavia. Throughout the 17th century, Wallachia and Moldavia were governed by native dynasties as the subject of the Ottoman State. However, together with being tied to the Ottoman government, they were also in touch with neighbouring princes and kings and helping them.

After the treaty of Karlowitz, Poland's losing its former influence and the Russians coming up to the borders of the Moldavia and at the same time the Russians taking a protector role on the Orthodox Christians, the dynasties of Wallachia and Moldavia leaned the Russians.

During the period of the Ahmed III (1703-1730), to rule the Wallachia and the Moldavia better, it was decided that the Rum Governors, which would be under the control of the Ottoman Empire, should be appointed to these principalities against the danger of Russia and Austria in the region. This process, which started in 1711 and continued until 1821, was called period of Fenerian Rum Governors.

In our study, the events of the year 1617 are mentioned which is accepted as the beginning years of the Fenerian Rum Governors' being

appointed to Memleketeyn. During the period of Sultan Ahmed III, Constantin İbsilanti in Istanbul was commissioned by the Ottoman State as a side to the Moldavia Voivode Mihal Bey. The subject of this text contains the heroism of the two of them together in the face of Austria.

In 1717 (1129), the Austrian forces captured the Temesvar Castle, invaded of Black Wallachia and hold Iskerletoglu Nikola captive with his family and took him to Erdel. Then a number of Austrian soldiers, moving together Brasov fortress guards and Hungarian catasters entered the Kasin Monastery near Hungarian and Bulgarian border and hurt the people living in the area. At the same time, they captured voivode of Wallachia and were tried to capture Bulgarian Voivode Mihal Bey. When they demanded tribute via the letter they wrote to Mihal Bey, Mihal Bey and his deputy, Hatman Constantin, consulted and decided that it would be more appropriate not to respond to the letter. Thereupon, the enemy forces moving together with Captain France who was in charge of the Nemce palace, captured Mihal Bey and Hatman Constantin. Mihal Bey, who had found a chance to get rid of their hands, asked for help by sending news to the Tatars in Bucak. Thereupon, the Austrian forces were defeated in a battle that began with the aid of a number of Tatar troops.

General Tipe, knowing that his power would not be enough to capture the country of the Moldavia, was demanding tribute from the people of the Moldavia. On the other side, with the help of Captain France, he managed to capture the sister of the Moldavia Governor. However, after a short time, this prisoned lady managed to escape from the prison that she was held to the brothers' side. She told her brother that everyday a bazaar was built in castle and the variety of goods and the animals there were supplied by the people of Hungary and Moldavia. As a result of this Moldavia governor acted to punish these people and eliminate the problem. Initially, it was necessary to remove the Austrian and katana soldiers from the Kasin Monastery in the Moldavia lands. Then he sent a message to the people of Tatar and the people of Moldavia, who lives on the other side of the Siret River, asked for help.

Moldavia people didn't take care of the letter that came from the governor. But the Tatars came with ten thousand soldiers against the demand of two thousand soldiers. The Moldavia governor who was disturbed by such a large number of soldiers, informed them that they could harm the people of Moldavia, and the Tatar miracles gave written assurances that they never had such intentions. On February 13, the Moldavia governor and the Tatar soldiers moved together into the town of Yas. After taking some of the katans that he had captured on the road and killing some of them, while they were encircling the Kasin Monastery, the Moldavia governor noticed the lack of Tatars. After making a little research he learned that they were also about to plunder the Moldavia country and capture whom they took on the roads.

In this case, Mihal Bey, who had to remove the siege, requested help from the Ottoman State to return the fortresses and prisoners of the Tatars. Although the rescript came out as they wanted from Istanbul, the problem could not be solved completely.

On May 21, 1717, Mihal Bey and Constantine Hatman decided to collect troops to clear the Moldavia lands from the enemy. They also sent

message to Azamet Giray Sultan and requested four hundred soldiers who was a head soldier in the province of Bucak. At this time, the letter from the Ottoman State stated that there were one thousand in the Mira Monastery in Moldavia, two thousand in Kasin Monastery, and seven hundred enemies in Foksan Monastery. As a result of this the governor of Moldavia, in a hurry, he walked on Mira Monastery with Constantine Hatman and four hundred Tatar soldiers on May 31.

In the battle here, the Bulgarian military won. The Tatar soldiers who fell behind the escaped ones, took some prisoners from the people of Wallachia along with the captain of Foksan. But Constantin Hatman rescued these prisoners from the hands of the Tatars and sent them back to Foksan. Mihal Bey, who spent two days in Mira Monastery and then went to Udupest and stayed there for three days, cheered on his soldiers not to touch the innocent people with the rebels, bringing the enemy troops with the rebels, but the Tatar military did not come back from harming the innocent citizen when he had the opportunity. Three days later they found it empty when they reached the Kasin Monastery. As the message came from the Ottoman Government, they were ordered to enter the Hungarian country together with Azamet Giray Sultan, Kolchak Aga and Ejderhas. Mihal Beg and Hatman Costantin, who took Giray Sultan to their side, met with Kolcak Aga in Buvsan. General Ejderhas was about to move from Hotin. Together with his 3600 cavalier, there were 900 soldiers of Giray Sultan and 700 soldiers of Kolchak Aga with the governor of Moldavia. Because of the possibility of enemy's being aware of them when they wait, they decided to act immediately.

The next day they were on the road towards to Bistricca Castle. Along the way Tatar and Kolchak Aga soldiers burned the villagers and slaughtered the elderly, women and children. Franco and his brother Altman, who were the captains of the Bistricce Castle that they met in a throat, were taken captive and continued on their way. Three days later they reached the castle and sieged it. The Tatar military was withdrawn during the siege, which lasted until the evening. That's why they said they planned to go to Maramuros the next day. Even though it was said by the governor of Moldavia that the Ottoman Empire was in agreement with Poland and that it was within the boundaries of the Leh, the Tatars were told that they would leave the Ottoman Empire in a difficult situation, but the Tatars did not listen and they stated that they had no idea other than plunder. They even proposed to the Moldavia governor to come with them. When the governor and the people beside him did not accept this offer, the he pulled off to Maramuros with the troops under his command. Even though the governor and the people beside them continue to siege the castle at night, they were forced to retreat after the decision of withdrawal the next day. After passing Kosna Water, they were encountered here by Ejderhas and his 120 soldiers. The following evening they reached Kumpulak's range and stayed there that night.

The next day, the Moldavia governor received a letter from Yanaki, the son of Constantine Hatman, who left him as his deputy. In the letter, the group of Austrian and cataclysm was informed that they entered the country of Moldavia and attacked the people there. The governor immediately reach the town of Yas and asked the residents to go to the place called Cocura with all civil ones. He said they would be safe there. The Moldavia Voivode Mihal Beg immediately began to supply troops

---

Turkish Studies

again and on the other hand tried to take measures by appointing captains to the areas on the other side of the Siret River. Enemies are aware of these preparations and returned. But on the way back, they plundered the goods of the people. Mihal Bey, who heard this, ordered the soldiers to follow-up, and the soldiers who followed them took back the goods and animals of the Moldavia people. Mihal stated that they would accept the apology of the enemy declaring their apology and never send such movements again, otherwise the Ottoman State would send so much Tatar troops to help him. Upon this, Mihal Bey, a Brasov general, was answered and a friendship treaty was signed.

On the other hand, Tatarian forces going towards Maramuros arrived Polish border passing Hungarian land. Having been defeated by Polish forces in the border, they run away towards mountains. When they encountered katana forces in a narrow pass that time, they stuck in a difficult situation against firearms of katan forces. They escaped to Kumpulak region leaving most of the goods and slaves they looted. They reached Bucak passing from Moldavia. In that period, many events happened in modern day Moldova lands and Moldavia governor and Constantin Hatman made a stand against enemy together.

Writer of *Vakāyi'-i Eflak* which is the subject of our study is unknown. The subject of work focuses on rebels of Austrians against the voivode of Moldavia Mihail as a result of capturing the voivode of Walachia. Therefore, we consider that the name of work could be as *Vakāyi'-i Moldavia* rather than *Vakāyi'-i Eflak*.

The work is registered in "Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, History, No: 80" and written in naskh script and it is 20 leaves.

Keywords: Wallachia, Moldavia, Memleketeyn, Mihal Bey, Constantine Ypsilantis.

Giriş

Osmanlı döneminde Eflak, bugünkü Romanya'nın güneyinde Karpat dağları ile Tuna nehri arasında, Boğdan ise Tuna ile Karadeniz arasında ovalık bölgede yer almaktaydı.

13. yüzyılda Macarların hâkimiyetinde olan Eflak'ta Basarab adlı voyvoda 1330 yılında Macarları yenerek bağımsızlığını ilan etti. O dönemde Türkler'in Balkanlardaki ilerleyişinin önemini anlayan Basarab'ın torunu Vlaicu (1364-1377), I. Murad ile bir anlaşma imzaladı (Karpat, 1994: 466).

Eflak Voyvodası Mirçe'nin Yıldırım Bayezid döneminde Macar Kralı Sigismund'un teşvikiyle Osmanlı topraklarına saldırması üzerine, Yıldırım Bayezid harekete geçti. Yapılan savaşta Osmanlı ordusu Eflak kuvvetleri karşısında büyük bir zafer kazandı ve Mirçe de esir edildi (Danişmend, 2011: 109). Haçlı kuvvetlerinin Niğbolu Savaşı'nda (1396) yenilmesi üzerine Yıldırım Bayezid hükümrânlığını kabul eden Mirçe, Ankara Savaşı'nda (1402) Osmanlı'nın yanında yer aldı. Yıldırım Bayezid'in ölümünden sonra oğulları arasında çıkan iç savaşta, aynı zamanda damadı olan Musa Çelebi'ye destek veren Mirçe, onun ölümü sonrasında Düzmece Mustafa olayında da rol almıştır (Karpat, 1994: 467).

15. yüzyılın ortalarında Osmanlıların himayesinde olan Eflak Prensligi'ne 1456 senesinde Kazıklı Voyvoda veya Drakula olarak bilinen Voyvoda Vilad Tepeş (1456-1462) geçti. Öldürmek istediği kişileri özellikle de Müslümanları kazığa vurdurmasıyla bilinen Tepeş, Fatih Sultan Mehmed döneminde kendisini İstanbul'a davet etmek için gönderilen Hamza Bey ve kâtibini öldürüp kazığa

vurdurunca Osmanlı 1462 yılında sefere çıktı. Vilad Tepeş Osmanlı kuvvetlerinin karşısına çıkamayıp Macaristan'a sığınmışsa da Macarlar Osmanlı Devleti'yle aralarında bulunan anlaşmaya riayet ederek Tepeş'i hapsedmişlerdir. Bunun üzerine Vilad Tepeş'in Osmanlı sarayında yetmişmiş olan kardeşi Radul (1462-1474) Eflak beyi oldu (Uzunçarşılı 1994: 75-77).

Osmanlı Devleti'nin Boğdan'la olan ilişkisi ilk defa Çelebi Mehmed zamanında (1413-121) Osmanlı kuvvetlerinin Boğdan topraklarına girip Akkirman'ı kuşatmasıyla başladı. İstanbul'un fethiyle de bu prenslik Osmanlı Devleti'ne tâbi oldu. Bu tâbiyyet 1484 yılında, Boğdan'ın kilidi durumunda olan Kili ve Akkirman'ın fethiyle kesinleşti (Özcan, 1992: 269).

16. yüzyılda Osmanlı Devleti Macaristan'ı fethedince (1526), Macarların Eflak ve Boğdan üzerinde hükümlerlik iddiaları etkisiz hale geldi. Aynı zamanda Osmanlı Devleti, Eflak ve Boğdan üzerindeki nüfuzunu daha da artırdı. 17. yüzyıl boyunca Eflak ve Boğdan, Osmanlı Devleti'ne tâbi olarak yerli hanedanlar tarafından idare edildi. Ancak bunlar Osmanlı yönetimine bağlı olmakla beraber komşu prenslerle ve krallarla irtibatla olmaktan ve onlarla yardımlaşmaktan geri durmadılar (Karpat, 1994: 468).

Osmanlı tarihinde yeni bir dönemin başladığının göstergesi olan Karlofça Antlaşması'ndan (Özkan, 2009: 1790) sonra Lehistan'ın eski nüfuzunu kaybetmesi ve Rusların Boğdan hududuna kadar gelmeleri ve aynı zamanda Rusların ortodoks Hristiyanların hamisi rolünü üstlenmeleriyle Eflak ve Boğdan beyleri Ruslara meylettiler (Uzunçarşılı, 1994: 72-73).

Prut Savaşı'nda (1711) Çar Petro'ya yardım ettiği ortaya çıkan Eflak Voyvodası Kostantin Brankovano (1689-1714), (Uzunçarşılı, 1994: 81) dört oğluyla birlikte İstanbul'a getirilip idam edildi. Brankovano'nun Osmanlı'ya sadık olmadığı yönünde şikâyetle bulunarak idam edilmesinde rolü olan Boğdan Beyi Dimitri Kantemir'in de Prut Savaşı'nda Çar Petro'ya bizzat yardım ettiği daha sonra ortaya çıkmıştır (Karpat, 1994: 468).

III. Ahmed (1703-1730) döneminde, bölgedeki Rusya ve Avusturya tehdidine karşı Eflak ve Boğdan'ı daha iyi yönetmek amacıyla bu prensliklere Osmanlı'nın kontrolünde olacak Rum beylerinden tayin edilmesine karar verildi (Özcan, 1992: 270). Bu yöntemle belirlenen Eflak ve Boğdan Voyvodaları aynı zamanda Osmanlı devleti için önemli istihbarat kaynağı olmuşlardır (Kanat, 2015: 113). 1711 yılında başlayan ve 1821'e kadar devam eden bu süreç *Fenerli Rum beyleri dönemi* olarak adlandırılmıştır (Çiftçi, 2010: 34).

Çalışmamıza konu olan *Vakāyi '-i Eflak* adlı eserde, Memleketeyn'e tayin edilen Fenerli Rum beyleri yönetiminin başlangıç yılları olan 1717 yılının hadiseleri anlatılmaktadır.

Müellifi Meselesi

Çalışmamızın konusu olan *Vakāyi '-i Eflak*'ın müellifi belli değildir. Müellif eserinde kendi ismini belirtmemiştir. Sahip olduğu mesleğiyl veya bulunduğu görevle ilgili de her hangi bir ipucuna rastlanamamıştır. Ancak eserin yazılış tarzına bakıldığında müellifin 18. yüzyılda yaşadığı hatta olayların içinde bulunduğu intibası uyandırmaktadır.

Eserin İsmi ve Nüsha Özellikleri

Metnin başlangıcında müstensih tarafından yazılmış bir başlık yoktur, eser doğrudan besmeleyle başlamıştır. Fakat kapaktan sonraki sayfada eser *Vakāyi '-i Eflak* olarak adlandırılmıştır. Bu sayfanın farklı bir kaleminden çıktığı kanaati taşımaktayız. Eserin elimizde Millet Kütüphanesi'nde kayıt numarası 80 olan nüshası dışında bilinen başka bir nüshası da olmadığından karşılaştırma imkanımız olmadı. Agâh Sırrı Levend bu eseri *Vakāyi '-i Eflak* olarak tanımlamıştır (Levend, 2000: 138). Fakat eserin konusu, Avusturyalıların Eflak Voyvodası'nı esir almaları ve ardından da Boğdan Voyvodası Mihal'e karşı tertipledikleri ayaklanmalar etrafında odaklanmaktadır. Bundan

dolayı aslında eserin isminin *Vakāyi '-i Eflak*, yerine *Vakāyi '-i Boğdan*, olması daha isabetli olurdu düşüncesindeyiz.

Adı geçen eser; Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, Tarih, numara 80'de kayıtlıdır. Okunaklı nesih hatla kaleme alınmış bu eser 20 varaktır.

Eserin Muhtevası

Metin, *Bismillâhirrahmânirrahîm Fermân-ı Rabbânî ve takdîr-i emr-i Sübhânî birle bin yüz yigirmi tokuz senesinde merci '-i selâtîn-i âlî-tebâr melâz-ı havâkîn-i sâhib-kırân* olarak başlayan tek başlık altında anlatılmaktadır.

Sultan III. Ahmed döneminde, İstanbul'da bulunan Kostantin İbsilanti Osmanlı Devleti tarafından Boğdan Voyvodası Mihal Bey'in yanına yardımcı olarak görevlendirildi. Bu metin, ikisinin beraber Avusturya karşısında gösterdikleri kahramanlıkları konu edinmektedir.

1717 (1129) yılında Avusturya Temeşvar Kalesi'ni zaptetmiş, ayrıca Kara Eflak'ı da istila edip burada bulunan İskerletoğlu Nikola'yı ailesiyle birlikte esir alıp Erdel'e götürmüşlerdi. Bununla da yetinmeyip Boğdan memleketine zarar vermek için Prasov kale muhafızı, bir miktar Avusturya askeri ve Macar katanalarıyla birlikte harekete geçmişlerdi (1b-2a). Bunlar, Macar ve Boğdan sınırına yakınlarında bulunan Kasin Manastırı'na girip Boğdan topraklarında yaşayan halka zarar veriyorlardı. Yaş kasabasına 12 saatlik mesafede bulunan Nemçe Palankası adlı yere gelip Eflak voyvodasını da esir etmişler, aynı şekilde Boğdan Voyvodası Mihal Bey'i de esir almak için uğraşmışlardı. Mihal Bey'e yazdıkları mektupta (2b-3a), haraç vermemesi durumunda kendilerine merhamet edilmeyeceğini bildirmişlerdi. Mihal Bey ile yardımcısı Hatman Kostantin istişare ederek, mektuba cevap vermemenin daha münasip olacağına karar verdiler. Bunun üzerine harekete geçen düşman kuvvetleri Nemçe palankasında görevli bulunan Kaptan Françe'nin de yardımıyla Mihal Bey'i ve Hatman Kostantin'i esir ettiler. Kış şartlarında yürütülen bu çatışmalar esnasında (3b-4a) bir fırsatını bulup ellerinden kurtulan Mihal Bey ve yanındakiler Çetacuy manastırına sığındılar. Bu arada Mihal Bey, Bucak'ta bulunan Tatarlara haber göndererek yardım talebinde bulunmuştu. Bunun üzerine bir miktar Tatar askerinin yardıma gelmesiyle başlayan muharebede, Avusturya kuvvetleri mağlup oldu (4b-5a).

Ardından Mihal Bey ile Tatar askerleri, birlikte Nemçe palankasına yürüyüp Kaptan Françe'yi ele geçirdiler. Françe'ye neden Boğdan memleketine geldiği sorulunca, Françe'nin; "Beni General Tipe, seni ve Hatman Kostantin'i esir etmem için görevlendirdi" demesi üzerine boynu vuruldu.

24 Ocak'ta Mihal Bey ile Tatar askerleri Nemçe Kalesi'ne doğru harekete geçtiler. Ellerinde tutsak olan bir şahısın kaçarak kaleye gidip haber vermesi üzerine, kaleyi boşalmış olarak buldular ve yine Yaş kasabasına geri döndüler. Dönüş yolunda Tatar askerleri Boğdan topraklarını talan edip ellerine geçirdikleri reayayı esir aldılar. Mihal Bey durumdan haberdar olunca esirlerin bir kısmını Tatar askerlerinin elinden kurtardı (5b-6a).

Boğdan memleketini zaptetmeye gücünün yetmeyeceğini bilen General Tipe Boğdan halkından haraç talep ediyordu. Bir taraftan da Kaptan Françe'den yanındaki askerlerle gidip Boğdan beyinin kızkardeşini esir almasını istedi. Nitekim esir alınan bu kadın Prasov Kalesi'nde bir süre tutulduktan sonra kaçmayı başardı ve kardeşinin yanına geldi. Kardeşine Prasov Kalesi'nde bulunan generalin sarayında her gün pazar kurulduğu ve burada bulunan çeşitli eşya ile hayvanların Boğdan halkı ve Macar katanaları tarafından temin edildiği bilgisini verdi. Boğdan beyi bunları cezalandırmak ve bu problemi ortadan kaldırmak için harekete geçti. Öncelikle Boğdan toprakları içerisinde Kasin Manastırı'nda bulunan Avusturya ve katana askerini buradan çıkarması gerekiyordu. Tatar askerine ve Siret nehrinin diğer tarafında yaşayan Boğdan halkına haber gönderip yardım talebinde bulundu (6b-7a).

Boğdan halkı beylerinden gelen mektuba aldırmadı. Fakat Tatarlar iki bin asker talebine karşı on bin asker ile geldiler. Bu kadar fazla sayıdaki askerden rahatsız olan Boğdan beyi, Boğdan halkına zarar verebilecekleri endişesini kendilerine iletince, Tatar mirzaları, asla öyle bir niyetleri olmadığına dair yazılı teminat verdiler. 13 Şubat'ta Boğdan beyi Tatar askeriyle birlikte Yaş kasabasına hareket etti. Yolda ele geçirdiği katanaların bir kısmını esir alıp bir kısmını da katlettiler. Kasin Manastırı'nı kuşattıkları sırada Boğdan beyi Tatarların yokluğunu farketti. Araştırınca bunların iki kısma ayrılıp Boğdan memleketini yağma ve talan etmek üzere olduklarını, ellerine geçirdiklerini de esir ettiklerini öğrendi (7b-8a).

Bu durumda kuşatmayı kaldırmak zorunda kalan Mihal Bey, Tatarlarla karşılaştığında esirlerin yirmide birini ancak ellerinden alabildi. Yaşananlara sebep olarak gördüğü ve ellerinde esir bulunan Kaptan Andrey'a'yı işkenceyle öldürttü. Ardından Tatarların götürdükleri esirleri ve ele geçirdikleri malları geri vermeleri hususunda Osmanlı Devleti'nden yardım istedi. İstanbul'dan istedikleri doğrultuda ferman çıktıysa da problem tam olarak çözülemedi.

21 Mayıs 1717 tarihinde Mihal Bey ve Kostantin Hatman, Boğdan topraklarının düşmandan temizlenmesi için asker toplama kararı aldılar. Bucak'ta serasker olan Azamet Giray Sultan'a da haber gönderip dört yüz Tatar askeri talep ettiler. Bu esnada Osmanlı Devleti'nden gelen mektupta (8b-9a), Boğdan'da bulunan Mira Manastırı'nda bin, Kasin Manastırı'nda iki bin, Foksan Manastırı'nda ise yedi yüz düşman bulunduğu yazıyordu. Boğdan beyi buna mukabil aceleyle, 31 Mayıs'ta Kostantin Hatman ve dört yüz Tatar askeriyle birlikte Mira Manastırı üzerine yürüdü. Yolları üzerinde bulunan Siret Suyu'nu geçerken bir çok zorlukla karşılaşıldı (9b-10a).

Hedefe yaklaştıklarında Mira Manastırı'ndan çıkan düşman kendilerini karşıladı. Burada iki bin kadar katana ile yapılan savaşta Boğdan askeri galip geldi. Sağ kalan katana askerleri dağlara kaçtılar. Hatman, askeriyle manastıra gelince buradaki mühimmata el koyup geri kalan ne varsa yaktırdı. Kaçanların ardına düşen Tatar askerleri ise Foksan mevziinin kaptanı ile birlikte Eflak halkından bir miktar esir alıp döndüler. Lakin Kostantin Hatman Tatarların elinden bu esirleri kurtarıp tekrar Foksan tarafına yolladı. İki gün Mira Manastırı civarında kaldıktan sonra (10b-11a) Udupeşt'e geçip, orada da üç gün kalan Mihal Bey, askerlerine, isyancılarla düşman askerlerini getirmelerini suçlu olmayan halka dokunmamalarını tenbihlediysede Tatar askeri, fırsat bulduğunda masum vatandaşa zarar vermekten geri kalmadı. Üç gün sonra buradan hareketle Kasin Manastırı'na ulaştıklarında burayı boş buldular. Etrafı kolaçan ettilerse de kimseyi bulamayıp manastırın duvarlarını ateşe verdiler. Elde ettikleri ganimetlerle Yaş kasabasına döndüler. Olaylardan haberdar olan Osmanlı Devleti'nden Boğdan voyvodasına gelen emirde, Azamet Giray Sultan (11b-12a), Kolçak Ağa ve Ejderhas ile birlikte Macar ülkesine girmeleri isteniyordu. Aynı konuda bir ferman daha gelince Kostantin Hatman'ın oğlunu Yaş muhafazası için tayin edip, Giray Sultan'ı da yanlarına alarak harekete geçen Mihal Bey ve Hatman Kostantin, Buvsan'da Kolçak Ağa ile buluştular. General Ejderhas ise Hotin'den hareketle gelmek üzereydi. Boğdan beyinin yanında 3.600 askeri Giray Sultan'ın 9.000 askeri, Kolçak Ağa'nın da 700 askeri vardı. Bekledikleri takdirde düşmanın haberdar olma ihtimali olduğundan hemen hareket etme kararı aldılar. Macar memleketine giderken yol üzerinde bulunan Kumpulak'ta bir gece kalıp ertesi gün Boğdan ve Macar sınırındaki Koşna Suyu'nu geçtiler. Sınırın ötesinde bulunan Macar dağı tepesinde bulunan bir karakoldan kendilerine doğru gelen askerleri görünce Rodna adlı köye kaçtılar (12b-13a).

Mihal Bey ve yanındakiler buraya ulaştıklarında, 200 haneli bu köyü boşaltılmış olarak buldular ve köyü yakıp yakınlarda bir yerde konaklamaya karar verdiler. O gece esnasında Macar ve katana güçleriyle köyden firar edenlerin topluca yakınlarda bir dağda buldukları anlaşıldı. Mihal Bey ve Kostantin Hatman askerleriyle gece boyu dağda düşmanı aradılar. Fakat düşman kaçtığından kimseyi bulamadılar (13b-14a).

Ertesi gün Bistricçe Kalesi'ne doğru yola çıkıldı. Yol boyunca Tatar ve Kolçak Ağa askerleri köyleri yakıp, yaşlı, kadın ve çocukları kılıçtan geçirdiler. Bir boğazda karşılaştıkları Bistricçe

Kalesi'nin kaptanı Franke ve kardeşi Altman'ı esir alarak yollarına devam ettiler. Üç gün sonra kaleye ulaşıp kuşatma altına aldılar. Akşama kadar devam eden kuşatma esnasında Tatar askeri geri çekildi (14b-15a). Buna sebep olarak da, ertesi gün Maramuros tarafına gitmeyi planladıklarını söylediler. Boğdan beyi tarafından, Osmanlı Devleti'nin Lehistanla anlaşma içerisinde olduğu ve bahsettikleri yerin Leh sınırları içerisinde bulunduğu (15b-16a) böyle bir harekete girişmenin Osmanlı Devleti'ni zor durumda bırakacağı söylendiye de Tatarlar dinlemediler ve kendilerinin yağma dışında bir düşünceleri olmadığını belirttiler. Hatta Boğdan beyine de kendileriyle birlikte gelmesini teklif ettiler. Boğdan beyi ve yanındakiler bu teklifi kabul etmeyince han, emrindeki birliklerle Maramuros'a doğru çekip gitti. Boğdan beyi ve yanındakiler gece boyu kalenin kuşatmasını sürdürdülerse de ertesi gün çekilme kararı alarak geriye dönmek durumunda kaldılar. Koşna Suyu'ndan geçince burada Ejderhas ve 120 askeriyle karşılaştılar. Bey, neden bu kadar geciktiğini sorunca, General de ancak hazırlanıp gelebildiğini söyledi. (16a-17b) Ertesi akşam Kumpulak menziline ulaşıp, o gece orada konakladılar.

Ertesi gün Boğdan beyi, kendisine vekil olarak bıraktığı Kostantin Hatman'ın oğlu Yanaki'den mektup aldı. Mektupta, Avusturyalı ve katanadan oluşan grubun Boğdan memleketine girip taarruzda bulunduğu haber verilmekteydi. Bir an evvel harekete geçip Yaş'a gelen bey, kasaba sakinlerine ailelerini alıp Çoçura denen yere götürmelerini istedi. Orada emniyette olacaklarını söyledi. Boğdan Voyvodası Mihal Bey bir yandan yeniden asker tedarikine başladı diğer yandan Siret nehrinin karşı tarafında bulunan bölgelere kaptanlar tayin ederek önlemler almaya çalıştı. Düşmanları ise bu hazırlıklardan haberdar olup geri döndüler. Fakat dönerken halkın mallarını yağmaladılar. Bunu duyan Mihal Bey askerlerine takip emri verdi ve bunları takip eden askerler, düşmanın elindeki eşya ve hayvanları geri aldılar (17b-18a). Mihal bey, özürlerini beyan eden düşmanın özrünü kabul edip bir daha bu tür hareketlere kalkışmamalarını, aksi takdirde Osmanlı Devleti'nin kendisine yardım için ne kadar talep ederse o kadar Tatar askeri göndereceğini belirtti. Bunun üzerine Prasov generalinden Mihal Bey'e cevap geldi ve dostluk antlaşması yapıldı (18b-19a).

Diğer yandan Maramuros tarafına giden Tatar kuvvetleri Macar topraklarını geçip Leh sınırına ulaştılar. Sınırdaki kendilerine karşı koyan Leh kuvvetleri karşısında bozguna uğrayıp dağlara doğru kaçtılar. Bu kez de dar bir boğazda katana güçleriyle karşı karşıya kalınca onların ateşli silahları karşısında güç durumda kaldılar. Ellerindeki esirlerin ve yağmaladıkları malların büyük bir çoğunluğunu bırakarak Kumpulak mevkiine kaçtılar. Buradan da Boğdan topraklarına geçerek Bucak'a ulaştılar (19b-20a).

Bu dönemde Boğdan topraklarında bu olaylara benzer pek çok olay yaşandı ve Boğdan Beyi Mihal Bey ile Kostantin Hatman, beraber düşmana başarılı bir şekilde karşı koydular (21a).

Eserin Dil ve Üslup Özellikleri

Vakāyi'-i Eflak'da her ne kadar Arapça ve Farsça kelimelerden oluşan terkipler ve süslü ifadeler yer alsada da metinde genel itibarıyla halk söyleyişine yakın sade bir üslup kullanılmıştır. Ayrıca klasik Osmanlı Türkçesi imlâsına bağlı kalındığı gözlenmiştir.

Metinde müellif bazen “ويوده سى سنك” yerine “ويوده سى سن” (12a), “كيره سنك” yerine “كيره سن” (12b) şeklinde yazmayı tercih etmiştir. Kimi zaman da yer isimlerinde birbirinden farklı şekillerde yazıldığı görülmektedir. Örnek vermek gerekirse: “چار غور” (2b) ve “چاغور” (6b), “چتاجوى” (4b) ve “چتاجويه” (5b), “اودوبشت”, “اودوبج”, (10a) ve “اودوبجده”, “فوقشان” (9b) ve “فوقشان” (11b), “اويتوس” (12a) ve “اويتوز” (18b), “قومپولق” ve “فونپولق” (12b), “پراصو” (16a) ve “براشو” gibi.

Metin Transkripsiyonunda Takip Edilen Usul

Vakāyi'-i Eflak'ın neşrinde eserin dil ve imlâ hususiyetlerine bağlı kalınmaya özen gösterilmiştir. Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun sesliler â, î, û şeklinde gösterilmiştir.

Kelimelerde bulunan "ع" harfini göstermek için (‘) işareti, hemzeleri göstermek için ise (ˆ) işareti kullanılmıştır. Hemzeyle karışmaması için metnin içinde düz kesme (ˆ) işareti kullanılmıştır.

Çalışmada basit bir transkripsiyon yöntemi kullanılmıştır. Sadece “ع” harfi için ğ; “ق” harfi için k “ك” harfi için ise g-k-ñ harfleri kullanılmıştır.

Metinde eksik olduğu düşünülen bir yerde yaptığımız ilave köşeli parantez içinde [] yazılmış ve tespit edilen bazı hatalı yazımlar dipnotlarda gösterilmiştir.

Eserin varak numaraları [2b] ve [3a] gibi köşeli parantezler [] içine alınarak belirtilmiştir.

Metinde geçen aynı yer isimleri bazen farklı şekillerde yazılmış olup bunlar dipnotta belirtilmiştir.

Metnin daha iyi anlaşılması için bazı yerlerde nokta, iki nokta ve virgül gibi birtakım noktalama işaretleri kullanılmış olup metinde geçen konuşma ifadeleri tırnak işareti “...” içine alınmıştır.

Sonuç

Müellifinin kim olduğu bilinmeyen *Vakāyi-i Eflak*, 1717 yılı olaylarını ihtiva eder. Bu olaylar Osmanlı Devleti’ne bağlı Eflak ve Boğdan Prenslüklerinin yönetimine Fenerli Rum beylerinin tayin edildiği sürecin (1711-1821) başlangıç yıllarına denk gelmektedir.

Boğdan Voyvodası Mihâl Bey ve İstanbul’dan ona yardımcı olarak gönderilen Kostantin İbsilanti, bu dönemde Erdel’i işgal eden ve Boğdan topraklarına saldıran Avusturya kuvvetleri ve onlara destek olan Macar katanalarıyla mücadele etmişlerdir. Bu mücadele esnasında Tatar askerlerinden istedikleri desteği tam olarak bulamamaları da düşmana başarılı bir şekilde karşı koymayı başarmışlar ve aralarında anlaşma sağlamışlardır.

VAKĀYİ’-İ EFLAK

Bismillâhirrahmânirrahîm

Fermân-ı Rabbânî ve taqdîr-i emr-i Sübhânî birle bin yüz yigirmi toktuz senesinde mercî’-i selâtîn-i âlî-tebâr ve melâz-ı havâkîn-i sâhib-ı kırân

Şevketlü azametlü mehâbetlü kudretlü pâdişâh-ı zamân Sultân Ahmed Han e’azza’llâhü ensârehü ilâ-yevmi’l-ihsân hazretlerinin zamân-ı ma’delet-irtisâmlarında Boğdan voyvodası olan iftihâr-ı ümerâ’i’l-milletü’l-Mesîhiyye muhtâr-ı küberâi’t-tâ’ifetü’l-İseviyye Boğdaniyyü’l-asl Mihâl Voyvoda’ya Devlet-i Aliyye tarafından kesb-i emniyyet için Âstâne-i sa’âdetde muķim bir sâdik u müstakîm ve sâhib-i re’y Kostantin İbsilanti nâm kimesneyi hatman ta’bir iderler, serasker nasb voyvoda-ı mûmâ-ileyhüñ ma’iyyetine ta’yîn olup, mezbûrun-bi’n-nefs Boğdan’da ve havâlisinde Nemçe ile itdügi ceng ü cidâl ve harb u kıtâl ve hengâm-ı muhârebede gâlib ve adû-yı mütemerridîni sarup ve mûmâ-ileyh Mihâl Beg’in niçe niçe dilîrâne vü şîrâne metânet ü resâneti ve re’âyâ vü fuķarâyı hıfz u sıyâneti ve Nemçe ile vâkı’ olan Rüstemâne pehlevânlığınıñ tercemesidür ki, bu mahalde beyân olundu. Vaktâ ki, [2a] sene-i mezbûrede muktezâ-yı hükm-i kazâ miyân-ı nâsa cereyân eyleyüp taqdîr-i zü’l-Celâl ile saltanat-ı seniyye-i sa’âdet-mekîn ve Devlet-i Aliyye-i felek-temkîn ebedeha’llâhü ilâ-yevmi’d-dîn birle mülûk-i Nasârâ’dan adâvet-i dirînesi olan Nemçelü sût-i kâsdle muhârebeye ve mukâteleye hücum ve iktizâ-yı emr-i Kâdir-i Kayyûm memleket-i İslâm’a istîlâ-yı umûm gösterüp, Temeşvar Kal’ası’nı zabt itdigidinden mâ’adâ magrûrâne vü mütekebbirâne edâ ile re’y-i fâsid ve fikr-i kâsidleri zu’munca Kara Eflak’a dahı ale’l-gafle istîlâ idüp, memleket-i mezbûrede voyvoda olan İskerlet-oglı Nikola nâm voyvoda evlâd u iyâli ve cümle tevâbi’ u levâhıkıyla ahz u esîr olup, Erdel’e götürdiler. Bundan soñra kanâ’at itmeyüp, gürûh-ı menhûse Boğdan memleketini kâsd-ı gâret ve zarar u hasâret niyyeti ile ol havâlîlere varduķda Prasov Kal’ası’nın muhâfazasına me’mûr olan Tipe nâm ceneral tama’-ı hâmi sebebi ile ancak celb-i

menfa'at mülâhazasıyla Nemçelü askerinden bir miqdâr ve Macar kıtanasından biraz gürûh-ı mekrûh ile Boğdan'a irsâl ve mesfûr cenerale Nemçe'ye mahsûs olan bayraklardan beş bayrak virüp ve öyle tenbîh eyledi ki: "Boğdan'a duhûlinüzde hayvanât u mevâşîden ve mâl u erzâqdan her ne ki bulursanız alup getiresünüz" deyü [2b] sipâriş ve mesfûrlar dahı Boğdan'a gelüp me'mûr oldukları minvâl üzre hasârete tasaddî eylemek esnâsında muhârebe iktizâ iderse siperlenmek için Kıasin nâm manastıra girüp ba'de't-tahassun Kıasin Manastırı ki, Macar ve Boğdan hudûdına qarîb Boğdan toprağındadır ve manastır-ı mezbûrdan her-bâr gâret için çıkup Boğdan ahâlîsinün hayvânâtını vesâ'ir me'kûlâta müte'allik olanlarını gâret idüp götürürler idi ve dahı Boğdan diyârına tâbî' kıurâlarına varup ehl-i İslâm'dan buldukları Müslümân'ı esîr ve Boğdanlı'yı dahı soyup mâl u erzâkların alurlardı, esîr itmezlerdi ve nefsi Boğdan boyarlarından üç nefer âsîlerden ki, birinün adı Çargor ki, hâ'in ü âsî olan Kıantemiroğlı'nun qarındaşı Antioh Beg'in kayındır ve birinün Miron ve birinün dahı Velisko nâm mel'ûnlar memleket gâretine kulaguz oldılar. Tâ'ife-i mesfûre Kıasin Manastırı'ndan kalkup Yaş kıasabasına on altı sâ'at qarîb olan Nemçe Palanqası dimekle ma'rûf nâm mahalle gelüp, tahassun ve etrâf-ı erba'asın gâret iderlerdi ve mevzi'-i merkûmenün içine girüp ta'mîr ü termîm itdiler ve zahâ'ir cem' idüp içine doldurdılar ve Boğdanlu'ya çok zarar itmişlerdir ve memleket-i mezbûrede bi'l-fi'l voyvoda olan [3a] Mihâl Beg'in üzerine kıasd eyleyüp, vech-i meşrûh üzre Eflak voyvodasını ahz u esîr itdükleri gibi Mihâl Beg'i dahı ahz u esîr itmek murâd itdiler ve mûmâ-ileyh Mihâl Beg'den hediye nâmıyla ba'zı şey taleb iderlerdi lâkin Mihâl Beg mesfûrların taleb itdüklerin vermeyüp işgâ itmezdi ve öyle cevâb iderdi ki, "Bir gün evvel Boğdan memleketinden çıkmanız size nâfi'dür, zîrâ biz size bir zarar u ziyân eylemedük lâyıq olan budur ki, siz dahı Boğdan'dan zararınızı def' ve kıalkup gidesiz". Lâkin mesfûr mel'ûn Tıpe Ceneral, mütemerrid bir habîs olmağla itâ'atı olan İsevîler ile geçinmege kıâ'il olmayup inâdına musırr olup, dahı ziyâde adâvet ızhârıyla mûmâ-ileyh Mihâl Beg'den harâc talebine başladı ve bege mektûb yazup irsâl ve mektûbun tercemesi aynıyla budur:

"Tıpe Ceneral'in Boğdan Voyvodası haşmetlü sadâkatlü Mihâl Beg'e gönderdiği kıâğdın tercemesidir: Hağ Te'âlâ'nun İsevîler üzerine eylediği lutf u ihsânı ve envâ'-ı mekremet-in'âmı cenâb-ı sa'âdetlerinün dahı ma'lûmı olup ve çâsarumuzun âlâtları gâlib olduğu dahı mesmû' uñuzdur. Tekrâr derûn-ı mektûba tahrîr olunup, sem'-i şerîflerine sıklet ü keder olur deyü kıaleme getürmeyüp ihtisâr üzre Şeban Kıal'ası'nun cenerali Kontavistayinvile nâm ceneralinün re'yi ki müşârun-ileyh cenâb-ı şerîflerinden [3b] bir miqdâr cizye çâsar için virmenüz murâd ider, dahı gücünüze gelmesün eger başka hareket olunur ise civârlık hağkı ve hem-sâyelik merhameti üzerinizden ref' olunup ve âkıbet kıılıç ve âteş ile memleketinizi helâğ u hasâretine asker ta'yîn ider. Ümîd olunur ki, cümle tahrîr olunan ahvâli fikr ü tedebbür eyleyüp ve size enfa' ü evlâ olan ile amel eylemeniz bâkı hemîşe zîr-i inayet-i Hudâ'da olasız. Bende Tıpe tahrîren Neyarus (نیاروس) fi: 2".

Mûmâ-ileyh Mihâl Beg mezbûrun mektûbını okuyup mefhûm ma'lûm ve bir miqdâr havfa dûçâr ve teveccühle cevâb vireceğini merkûm Hatman Kostantin ile müşâvere eyledükde cevâb itdi ki, "Bu misillü mühmelât-ı mektûba cevâb tahrîri münâsib degüldür ve kıat'â cevâb vermeyüp sükût itmeleriyle, mesfûr ceneral ziyâde darılıp ma'rûrâne tecellüd gösterüp mûmâ-ileyh Mihâl Beg'i ve ale'l-husûs Kostantin'i ahz u esîr itmege murâd eyledi ve Nemçe palanqasında olan Françe kıapudanını der-ağab emr eyledi ki, Yaş kıasabasına kendü askeriyile varup Mihâl Beg' i ve Hatman Kostantin'i ahz u esîr eyleyüp mesfûr kıapudan me'mûriyeti hasebiyle kıalkup Tırgol Furmos nâm kıaryeye varup sekiz sâ'at Yaş kıasabasına qarîbdür ve Boğdan beginün muhâfazaya ta'yîn eylediği levendâtı basup ele girenleri kıatl, zîrâ Boğdan levendâtı [4a] kıalil olmağla düşmen gâlib oldu ve mezbûr kıapudanun sû-i kıasdı ve ziyâde adâveti âşıkâre oldu. Çünkü ahvâl minvâl-i meşrûh üzre olduğu haberi Mihâl Beg'e yetişdi. Mu'mâ-ileyh dahı mel'ûnun bu mertebe adâvetine hayrân kıaldı. Mesfûr kıapudan dahı aslâ te'hîr itmeyüp, ol sâ'at Kıânûnisânî'nün onıncı gününde bulunan Nemçe ve kıatana

¹ Januarius=Ocak ayı olabilir.

ve âsî olan Eflaklı ve Boğdanlı ile ki, mezbûra tâbî' olmuşlar idi. Tâ'ife-i mezbûre Nemçe palanğasına çapup Yaş kasabasına kasd eylediler ki, Boğdan begini esîr eyleyeler. Boğdan begi dahi mezkûr Nemçe palanğasından hurûcî haberin alup, lâkin ne semte gidecekleri bilinmedigünden mu'mâ-ileyh bahâdır u şecî' olan merķûm Hatman Kostantin ile askerin alup, zikr olunan palanğanuñ yolına karşı iki sâ'at miķdârı varup, düşmen ne tarafa gitdükleri haberin alamayup, ol mahalde tevakkuf eyledi. Çünkü düşmen zuhûr itmeyüp ve eyyâm-ı şitâya tesâdüf idüp, ziyâde kış olmağla Yaş kasabasına avdet eyleyüp ve bir çapudanı elli nefer ile çaravula ta'yîn eyledi ve kendüsi çasaba-yı mezbûrede yemek yiyüp bir miķdâr dinlendi ve askerine tenbîh ü te'kid eyledi ki, hâzır u âmâde olalar. Ancak kış şedîd olmağla herkes evlere girdiler ve Boğdan beginüñ Korta ta'bîr olunur, sarâyında yaya sekbânları ve iç [4b] oğlanları ve çarındaşı Dimitraşko ve büyük ve enik ve dinç çalup, sâ'ir askeri çasaba-i merķûmuñ evlerine girmişler idi. Ol vakitte la'în-i merķûm dahi çaravula ta'yîn olunan çapudanuñ üzerine varup anlar dahi sovuğdan Kırahca ta'bîr olunan meyhâne boş olup anuñ içine girmişler düşmen üzerlerine geldükde perîşân irişüp kimi atlanup ve kimi çalup çatana tâ'ifesi ardlarına düşüp ma'an Yaş kasabasına girdiler ve ol günüñ sekizinci sâ'atinde Yaş'a irişdiler mu'mâ-ileyh Mihâl Beg dahi haberdâr olup, der-aķab kendü sarâyında bulınanlar ile binüp sarâyından taşra çıkup ilerü gelen çatanalar ile muhârebe vü muķâteleye mübâşeret idüp gücile ellerinden halâs oldu. Bu cengde yanında olan iç oğlanlarından on dört âdem helâk oldu ve kendü kalan tevâbi'yle Çetacuy ta'bîr olunur manastır ki, bir tağ depesidür. Çasabadan yarım sâ'at ba'iddür ana girüp halâs oldu ve askeri etrâfında perâkende olanları cem' idince anda meks eyledi zirâ düşmenler ardına düşüp mezbûr manastırı muhâsara eylediler ve tüfeng atmağla başladılar. Taşradan tüfeng atarlardı ve Mihâl Beg dahi içerüden tüfeng atup ceng iderlerdi [5a] lâkin Boğdan begi birkaç gün muķaddem Bucag'a âdem gönderüp fermân-ı âlîyle Boğdan'ın hıfzı için bir miķdâr Tatar isteyüp asker-i Tatar dahi muhârebe gününde ordan Voyvoda Manastırı ta'bîr olunur çasabadan bir sâ'at uzakdur anda geldiler ve gelen Tatarlar'a âdem gönderüp, "bir sâ'at evvel gelesiz" deyü haber olup ve manastırdan ihbâr için üç top atup Tatarlar dahi iki sâ'atden soñra geldiler ol vakitte Tatar'ıñ geldiginden düşmen haberdâr olduğı gibi muhâsaradan el çeküp sahrâya indiler. Asker-i Tatar dahi "Allah Allah" diyerek ve mezbûr Hatman Kostantin dahi manastırdan taşra çıkup yanında bulunan âdemleriyle ve cem' olan askeriyle düşmen üzerine birden hücum idüp vâkı' olan ceng gününüñ onuncu sâ'atinden başlayup gicenüñ beşinci sâ'atine degin ceng ü kıtâl nihâyet bulup sebab bu oldu ki, begüñ sekbânları ve levendât askeri yetişince ol miķdâr vaktüñ mürûr ve te'hîri iktizâ eyledi ve Nemçelülerden niçeleri kurşundan mecrûh ve niçeleri helâk olup, lâşe-i murdârları ile sahrâ mâl-â-mâl oldu ve bakıyyetü's-süyûf sağ kalanlar çarâr idemeyüp firâra yüz tuttular. Bu esnâda perîşanlıklarından tarîk-i dalâlete düşüp [5b] yollarını bulamadıgından nâşî bir handağ içine biri birinüñ üzerine düşüp diri doldu ve anlardan yigirmi nefer miķdârı mecrûh çurtulup Prasov Çal'ası'na varup begden gördükleri bahâdırılığı söyleyüp ve gördükleri ceng ü kıtâlî beyân eylediler. Çünkü Mihâl Beg cengi Nemçelü üzerine gâlib olduğdan soñra yine zikr olunan Çetacuya Manastırı'na varup âsâyiş eyledi. İrtesi gün çasabaya varup kendü sarâyına Tatar mîrzâlarını da'vet eyleyüp didi ki, "yarın ki gün mezbûr Nemçe Çal'ası'nuñ üzerine varmak üzereyüm siz dahi hâzır u âmâde oluñ bizümle ma'an gelesiz" ve la'în-i mezbûr Françe çapudanı askerliden teftîş idüp bir Tatar'ıñ elinde bulup ve Tatar'a iki yüz gurus virüp, la'în ü hâ'ini iştirâ itdükden soñra karşısına getirüp, su'âl eyledi ki, "Ey mel'ûn Boğdan memleketine niye geldüñ" didükde, la'în-i mesfûr dahi cevâbında "Benüm efendüm. Beni ceneral gönderüp baña tenbîh eyledi ki, gelüp seni ve hatmanını ahz u esîr eyleyem ve ikrâm ile seni Prasov Çal'ası'na götürüyüm" didükde, merķûm Hatman Kostantin hâzır bulunup dilîrâne vü Rüstemâne gazabnâk u hişmnâk olarak pertâb idüp, düşmen-i maglûbı saçından tutup ser-i nekbetine birkaç yumruk urup [6a] der-aķab cellâd irüp sarâyın taşrasında başını beden-i necâset-âlûdesinden ayırdılar. Mezbûrın başını kesmezdi, eger ol dahi Boğdan beginüñ âdemlerinden eline gireni çatl itmeyeydi. Zirâ Boğdan begi Nemçe ve çatanadan ele gireni çatl itmeyüp esîr iderdi. Lâkin Eflak ve Boğdan'dan isyân idüp anlara tâbî' olanı ele girdükde kimini salp ve kimini çazığa ve kimini çengâle ve kimini âteşe yakup sâ'irine mü'ceb-i ibret olmağ için bu dört dürlü işkence ile çatl iderdi

Turkish Studies

ve beş bayrak Nemçe bayrakları ve tavulları ile ve bir bayrak Eflak ve Boğdanlı'dan âsî olanları alup kabz eyledi ve mâh-ı Kânûnisânî'nün on üçüncü günü Mihal Beg Tatar askeriyile Nemçe Kal'ası'na azîmet eyledi. Lâkin Velesko mel'ûn bir takrîble halâs olup kal'a-ı mezbûreye varup anda olan düşmene haber eyleyüp kal'a-i mezbûreyi tahliye idüp firâr eyledi ve memleketde zahâ'ir kısmından vâfir zahâ'ir bıraktılar. Mihal Beg dahı kal'aya vardukda kal'ayı hâlî bulmağın ba'zı yerlerin ve zahîrelerin âteşe virüp yakdılar ve andan yine Yaş kasabasına geldi. Lâkin Tatar askeri avdetinde Nemçe sebebinden memleket-i Boğdan'ı çapup re'âyâsın esîr eylediler. Esîr olan re'âyânun günâhı ve vebâli ceneral-i merkûmuñ boynına ve cümle hânedânına ola. [6b] Ol vakitte tekrâr Mihal Beg Tatar'ın önüne çıkup ellerinde bulup müsâdife eylediği re'âyâyı kurtarup çoğı dahı Tatar ellerinde kalmışdur. Ceneral-i mezbûr çünki bir memleketün zabt u tasarrufuna kâdir degül idi. Ne yüzden ol memleket ahâlîsinden harâc talebine cür'et eyledi. Bundan ma'lûm olur ki, mezbûr mecnûn olup yalnız kasdı erkek tâ'ifesine olmayup, avret tâ'ifesine dahı sû-i kasdı var idi. Ol gün ki, mezbûr kapudana tenbîh eyledi ki, "Yaş kasabasına varup voyvoda-i mezbûrî ahz u esîr eyleye". Ol gün dahı Kasin Manastırı'nda olan Çagor nâm âsî boyara tenbîh eyledi ki, "Yanında olan asker ile varup, Boğdan beginün kız karındaşını esîr eyleyesün" ol dahı yanında olan askeriyile kalkup Boğdan beginün kız karındaşınıñ olduğı karyeye varup kocası anda yoğiken evlâdların biragup yalnız avreti esîr eyleyüp Prasov Kal'ası'na getürdiler. Prasov Ceneralî dahı mezbûreyi mahfûz yere kodılar. Merkûme dahı karındaşınıñ hareketine ve erligine taklîd eyleyüp, karı gibi hareket eyleyüp bir takrîble merdânelik idüp kal'adan taşra çıkup kaçdı. Ve Macar tağlarını piyâde geçüp ve Boğdan tağlarından yalnız geçüp karındaşınıñ yanına geldi. [7a] Prasov Kal'ası'nda bulunan âdemler didiler ki: "Ceneralün sarâyında her gün bâzâr olurdu ve Boğdan'dan aldukları şeyleri mezâd iderlerdi. Karı gömlegi ve fûta ve mercân ve niçe eşyâ satılurdu ve erkek libâsı dahı mübâya'a olunurdu ve dahı ahâlî-i Boğdan'dan seby ü ahz itdükleri hayvânâtı bey' iderlerdi. Katana tâ'ifesi getürüp mezbûr ceneralün tama'-ı hâmı olmağla ahz itdükleri şeyleri kendüne getürürlerdi." Boğdan begi dahı emr eyledi ki, ne kadar leşler varise cem' idüp ve üzerlerine toprak biragup bir büyük depe eylediler. Yoluñ öte tarafında depe karşısında taşdan bir azîm çartâk yapup, Türkçe ve Boğdança vâkı' olan muhârebeleri yazdurmuşdur ve depe ve çartâk didigümüz İstanbul yolunda ceng vâkı' oldığı mevzi'ün karşusındadır lâkin Boğdan toprağında vâkı' Kasin nâm manastır[d]ja bir miqdâr Nemçe ve katana olup, Boğdan begi me'mûn olmağičün anları dahı mevzi'-i mezbûrdan ihrâc ve koğmak murâd eyledi ve yine Tatarlara haber gönderdi; "Bir iki biñ Tatar geleler" ve Boğdan toprağında vâkı' Siret nâm suyuñ öte yanında olan Boğdan re'âyâsına hufyaten haber gönderdi ki, "Bir gün evvel olduğumuz mevzi'den kalkup Siret Suyı'nun beri tarafına gelesiz [7b] zîrâ Kasin ve etrâfında olan düşmenün üzerine varmalıyum ve benümle ma'an Tatar tâ'ifesi olup ihtimâldür ki, Tatar bir hâ'in tâ'fedur belki sizi esîr iderler". Nitekim âkıbetü'l-emr esîr eylediler. Ammâ Boğdanlı re'âyâsı beginün mektûbına amel itmediler. Boğdan beginün ihbârıyla Tatar askeri gelüp lâkin on biñ miqdârı var idi, Boğdan begi dahı bunca Tatar'ı görünce mîrzâları çağırup didi ki: "Ben haber gönderdim, bir-iki biñ miqdârı Tatar gelsün. Siz bu kadar asker ile geldinüz zabt u rabtına kâdir olamazsanuz memlekete ve Boğdan re'âyâsına hasâret emr-i muqarrerdür. Ba'dehû bir vechile cevâba kâdir olmayup, taraf-ı Devlet-i Aliyye'den mu'âteb olursunuz. Zîrâ etrâf-ı Devlet-i Aliyye'den re'âyânun bir tarikle rencîde vü ta'arruz olunmağla izni yokdur." Gelen Tatarlar'ın üzerine başbuğ olanlar Arslan Mîrzâ ve Beg Mîrzâ cümle mîrzâları çağırup didiler ki: "Boğdan begi yokdur, asker istemeyüp iktizâ eylediği miqdâr kalsun mâ'adâsı girü gitsün." didüklerinde, asker-i Tatar dahı cevâb virdiler ki, "Çünki buraya geldük bile gideriz ve Boğdan re'âyâsına zarar itmeyüz". Boğdan begine bu cevâbı virdükden soñra, "Bu kadar Tatar re'âyâ fuqarâsına zarar itmeyeceklerine i'timâdum yokdur" diyicek, müşârun-ileyhâ mîrzâlar ile [8a] ma'an bir temessük yazdılar ki, min-ba'd Tatar askeri Boğdan vilâyetine ve re'âyâsına zarar eylememek üzre derûn-i temessükde işâret eyleyüp, Boğdan begine virdiler. Ba'dehû Şubat'ın on üçüncü gününde Boğdan begi Tatar askeriyile ma'an Yaş kasabasından kalkup gitdiler ve mezkûr Kasin Manastırı'na giderken ne miqdâr katana buldılar ise kimini katl ve kimini ahz u esîr eylediler anda dahı Andreyâ nâm mel'ûn-ı nâmdâr kapudanı ahz u

Turkish Studies

esir eylediler. Ba‘dehû Kasin Manastırı’na vardılar. Anda bulunan Nemçe ve katana içine kapanup tahassun eylediler ve birkaç pâre şakaloz topı var idi ve ol Kasin Manastırı’nda dahı mezkûr Çagor-ı habîs içinde idi. Boğdan begi kendü askeriyle Kasin Manastırı’nı muhâsara idüp askerine tenbîh eyledi ki, kerâste kesüp neredübânlar yapup Kasin içine yürüyüş eyleyeler. Zîrâ dîvârı yüksek ve gâyet sarb idi. Tatar tâ’ifesi çünkü gördiler ki, düşmen içerüye kapanup şakaloz ve tüfeng atmağa başladılar, girüye kasd idüp yüz çevirdiler. Boğdan begi çünkü muhâsara eyledi. Tatar askeriniñ neredede olduğın haberin almak murâd eyledi. Âdemler gönderdi irsâl eylediği, âdemler gelüp Boğdan begine didiler ki: “Tatar askeri iki bölük oldılar ve Boğdan memleketünüñ yağma vü gâret itmege [8b] azîmet eylediler.” Boğdan begi dahı Tatar askeriniñ bu maqûle hareketinden haber alduktan soñra Kasin muhâsarasından el çeküp Tatar askeriniñ nehb ü gâretini men‘ itmek içün girüye dönüp, lâkin Tatar askeri ziyâde memleketi tahrîb ve evlâd-ı ensâb ve re‘âyâyı ahz u esir eylediler. Ancağ Boğdan begi müsâdife eylediği Tatar yedinden Boğdanlı esirlerini kırtarup men‘ iderek Yaş kasabasına avdet eyledi ve Tatar’uñ aldukları esirüñ yigirmide biri kırtuldu ve l-hâsıl Siret Suyı’nuñ öte yanında bulunan kûrâ vü manastırlaruñ re‘âyâ vü ahâlî ve cümle hayvânât ü emvâl ve erzâkların ahz u esir ve yağmâ vü gâret eylediler. İmdi Boğdan begi Yaş kasabasına geldükden soñra bâlâda mestûr olan habîs-i Andreyâ kapudanı ayaklarından salb idüp, ayaklarınıñ aşığıñ delüp eziyyet ile habîs sabâhdan ahşâma degin sağ kalup, ahşâm emr eyledi, tüfeng ile urup öldürdiler zîrâ vilâyetüñ hasâret ü yağmâsına bâ’is oldur; Boğdan begi dahı Devlet-i Aliyye tarafına mektûb yazdı ki, Tatar askeri ziyâde hasâret ve vilâyet-i Boğdan’uñ sağır u kebîr re‘âyâsını esir eylediler. Devlet-i Aliyye tarafından emr-i âlî ve mübâşirler ta‘yîn olunup: “Ahz u esir olanları bulındığı mahallinden tahlîs ve memleketine irsâl eyleyeler.” deyü Bucağ tarafına mü’ekked fermânlar ve ağalar gönderildi [9a] ve “Re‘âyânuñ dahı emvâl ü erzâkları ahz ve ashâblarına vireler” deyü fermân olunmuş idi. Boğdan begi dahı fermân-ı âlî ile boyarlar gönderüp: “Boğdan re‘âyâsını emvâl ü erzâklarıyla esirlikden halâs eyleyeler”. Varup buldukları miqdârı Tatar elinden tahlîs idüp kırtardılar. Lâkin Tatar askeri ekserin ihtifâ ve âhar mekâna nakl itmeleriyle bulunmayup mûmâ-ileyh Mihâl Beg’üñ dahı esir olanlar içün dâ’imâ istihbâr eyleyüp, esirlikden halâs eylemek üzere Hağ Te‘âlâ hazretleri cümlesine âzâdlık müyesser eyleye. Ve dahı biñ yüz yigirmi tokuzda yine düşmen kendü hâlînde olmayup, Boğdan memleketi içinden ziyân u zararları eksik olmayup, fesâd-ı şekâvetden hâlî olmamağla Mihâl Beg murâd eyleyüp Boğdan memleketini düşmeden halâs eyleye. Dahı mezkûr Hatman Kostantin tahrîk ü ilkâsı ve re‘y-i fikr ü mutâlebesiyle mâh-ı Mayıs’uñ onıncı günü tuğların taşra çıkarup, her taraftan askerî tâ’ifesi her ne mahalde bulunur ise cem‘ olmağa emr eyledi. Dahı Bucağ’da ser-asker olan Azamet Giray Sultân’a haber gönderüp, dört yüz nefer Tatar göndermek üzere istimdâd idüp, hâzır u âmâde olurken taraf-ı Devlet-i Aliyye’den sâhib-i devletüñ çukadârı gelüp mektûb ve kethudâ begüñ mektûblarıyla vâsıl ve mektûblaruñ mefhûmı budur ki: “Bize gayrılar yazdılar ki, [9b] Boğdan memleketinde beş biñ düşmen Mira Manastırı’nda olup ve iki biñ düşmen dahı Kasin Manastırı’nda ve yedi yüz dahı Foksan nâm mahalde olup ve Boğdan sunurında palanka yapılır” deyü Devlet-i Aliyye tarafına ifâde olunup, Boğdan begi bu haberi istimâ‘ eylediği ecilden etek-dermiyân idüp, bir sâ‘at muqaddem tedârük görüp mâh-ı merkûmuñ yigirminci gününde Yaş kasabasından azîmet ve Mira Manastırı’nuñ üzerine teveccüh eylediler ve sâhib-i devletden gelen çukadârı ma‘an aldılar ki, müşâhede-i ahvâl eyleyüp hîn-i avdetinde gördüğü minvâl üzere nakl ü beyân eyleye ve mûmâ-ileyh Mihâl Beg’ün yanında cebehâne ile altı pâre ve mârrü’z-zikr Kostantin Hatman’ı ma‘an alup, azm-i râh itdiler. Ba‘dehû mezkûr Hatman Kostantin çarçacı Boğdan askerinden üç yüz nefer ve dört yüz gelen Tatar’ı dil ahzıçün kendü oğlı Yanaki ile ta‘yîn eyleyüp gönderdi ve Mihâl Beg dahı Bularta nâm mahalle nüzûl eyledüklerinde Yanaki, mezbûr sâ’ir Tatar ve Boğdanlı ile avdet eyleyüp, elli miqdâr katana getirüp kapudanlaruñ kellesin getürdiler. Mevzi’-i merkûmeden bir gün oturağ itdükden soñra Mira Manastırı’na dört yüz Tatar ile ma‘an azîmet eyleyüp, Siret Suyı’na beş sâ‘at kalup nüzûllerinde kendü askerinden biñ sekiz yüz nefer ve Tatarları dahı ilerüye [10a] ta‘yîn ve üzerlerine hatman-ı mezbûr Kostantin ta‘yîn ve başbuğ eyleyüp gönderdi ve tenbîh eyledi ki, “ale’s-sabâh Mira Manastırı’nda varup ve etrâfında olan düşmeni muhâsara eyleyeler”. Mârrü’z-zikr hatman

Turkish Studies

ta'yın olunan asker ile kılçuk, ahşam vaktinde Siret Suyı'na yetişdiler. El-kıssa başbuğ olan mârrü'z-zikr hatman Siret Suyı'na geçmek ecilden at sürüp karanlık olmağla gark olayazdı. Biñ dürlü mihnet ü cefâ ile gârihân bârgîr ile ozup selâmetle karşı yakaya çıktı ve niyyet-i kasdı bu idi ki, sabâh olmazdan muğaddem Mira Manastırı'na ale'l-gafle varup, muhâsara eyleyeler. Lâkin Siret Suyı'nuñ ubûri müşkül olmağla ve askerüñ çoğı suyuñ öte tarafında kalmalarıyla imkân olmadı. Ale's-sabâh anlar dahı merķûm Siret Suyu'n mürûr u ubûr eylediler. Çünkü niyyetleri zuhûr idecek mahal kalmadı. Başbuğ mârrü'z-zikr cümle askeri ile Evleset nâm mahalle varup bir ihtiyâr Boğdanlı'ya rast gelüp, kıtanadan istifsâr olunduğda, "Mira Manastırı'nda ve Udupeşt nâm mevzi'lerde kıtana vardur" deyü ihbâr eyledi. Hatman dahı askeri ile Udubec'de varduğda anda olan kıtana dahı hâneler içinde bulunmağın iki yüz kıtana miğdârı Mira'da olan düşmenüñ qaragolı idi. Ale'l-gafle [10b] anları basup kimin katl ve kimin dahı esîr eyleyüp, kırtulanlardan at boynına düşüp, Mira Manastırı'na varup haber eylediler ve Mira'da olan düşmen cümlesi çıkup bayraklarıyla yarım sâ'at beri gelüp, Boğdan askeriyle muķâbil oldılar ve Udubecde'de tutılan kıtanaları, "Mira Manastırı'nda ne miğdâr asker vardur" deyü istihbâr olunduğda, "iki biñ âdem vardur" deyü haber virdiler ve muhârebede iki sâ'at miğdârı ceng ü kıtâl eyleyüp âkıbet Boğdan askeri gâlib olup, düşmen askeri hezîmet yüzün gösterdiler ve ba'zı düşmen tüfengin ve kılıcın ve bârgîrin biragup mahall-i merķûmeye karîb ormanlı tağın içine kaçup, düşmen askeriniñ üzerine ve kıpadanlarıñ üzerine baş kıpadan olan Ranti nâm mel'ün ancak otuz miğdârı kıtana habîsiyle halâs olup askeri Boğdan ardlarına düşüp havf u haşyetlerinden Mira Manastırı'na girmeye cesâret itmeyüp tağlara kaçdılar. Hatman, askeriyle manastıra geldükde ceng ü harbe âmâde olup, gerek çarh-ı felek ve gerek şakaloz ve gerek cebehâne ve envâ' zahâ'ir hâzır idi ve manastır-ı merķûmuñ kıpası timürden olup, taşrası buluvân-ı (بولوان) dâ'iren-madâr vivlü ve andan taşra olan kıpada çarh-ı felek yapıdurup sâ'ir âlât-ı [11a] ceng ve iki varul barut hâzır olup, lâkin ikinci vaķiti olmağla çarh-ı felekleri ve kıpuları âteşe virüp ihrâk itdiler ve iki varul barutu ve altı şakalozu alup giri Udupeşt mevzi'inde getürdiler ancak Boğdanlı Mira Manastırı'nda iken Tatar tâ'ifesi seksen kıadar kıtananuñ ardına düşüp Fokşan nâm mahalle dek kovdılar ve kıtana takrîbiyle Eflak re'âyâsından bir miğdârın esîr eylediler. Fokşan mevzi'inde olan kıpadanı dahı esîr itdükden soñra ahşam vaktinde mârrü'z-zikr hatman kılçuk, Eflak kıpadanını ve re'âyâsını Tatar elinden halâs itdükden soñra, beş nefer Tatar ile bir mîrzâ ta'yın itdirilüp Eflak kıpadanını ve re'âyâsını ma'an maķarları olan Fokşan menziline irsâl ve tâ'ife-i mezbûrenüñ ahz u esîrliginden emîn olmalarıçün mîrzâ dahı menzil-i mezbûrda kıpadan-ı re'âyâ ile ma'an meks ü qarâr eyleyüp gönderdiler. Muhârebe-i mezbûre dahı mâh-ı Mayıs'ın otuzuncı günü vâķı' olmuşdur. Ale's-sabâh voyvoda-i Boğdan Mihal Beg ve dahı piyâde vü süvârî askeriyle tûğ-ı alemleriyle tabl u sûmâsın çaldırarak mezkûr Udubec'de uğrayup, mârrü'z-zikr hatman ile mülâkâtdan soñra umûmen kılçuk Manastır-ı Mira'ya revâne oldılar ve Devlet-i Aliyye tarafından sudûr iden fermân-ı âlî mücebince Mira Manastırı'nuñ dîvârını hedm idüp ve iki gün anda meks ü qarâr ve askerlerin [11b] etrâf-ı erba'aya gönderüp buldukları düşmeni tutup götürürlerdi. Yine manastır-ı merķûmdan kılçuk Udupeşt mevzi'ine gelüp anda dahı üç gün çadır ile meks eyleyüp Eflak ve Boğdan'da asker ve çeteci gönderüp her mahalde buldukları düşmeni ahz ve huzûrına getürdükden soñra Macar ve Nemçe kısmından zuhûr idenleri esîr Eflak ve Boğdanlı'yı katl ve kimin salb ve kimin kazığa urup, sâ'ire sebep-i nasîhat olmak için işkence ile öldürdi ve baş kıpadan olan Ranti mel'ünüñ hânesi Eflak toprağında bulunup, anı dahı ihrâk eyledi ve Eflaklı Fokşan kıpadanı Mihal Beg huzûrına gelüp didi ki: "Eflak re'âyâsına zarar tereddüb itmek üzere askerine ve Tatar askerine tenbîh-i te'kid eyleye" deyü niyâz itdükde, mîr-i mûmâ-ileyh dahı cevâbında didi ki: "Tatar askerini ve kendü askerime tenbîh eyledüm ki, isyân idenleri ve düşmenleri tutup getüreler. Mutî' olan re'âyâyâ kat'a ta'arruz itmeyeler" deyü tenbîh eylemişdür. Lâkin Tatar tâ'ifesi azlık ve kıalil bulunduğundan mîr-i mûmâ-ileyhüñ sözün işgâ, yohsa kıtana sebebi ile Eflak re'âyâsın ahz u esîr iderlerdi. El-kıssa üç gün mürûrından soñra Udupeşt'den kılçuk Kasin Manastırı'na azîmet eyleyüp ve askerinden piyâdeyi tağ tarafına ta'yın ve atlı [12a] ve Tatarı büyük yoldan gitmege tenbîh eyleyüp, yine mârrü'z-zikr Hatman Kostantin, Kasin Manastırı'nda olan düşmeni muhâsara için gice

Turkish Studies

ile mürûr eyleyüp, sabâh vaktinde Kâsin Manastırı'na nüzûlünde manastır-ı merkûmı hâli buldılar. Zîrâ Mira Manastırı'nuñ ahvâlinden haberdâr olmağla Kâsin Manastırı'nuñ dahı bıragup firâr eylediler. Hatman-ı mezkûr yanında olan piyâde askerin manastır-ı merkûmda bıragup atlu askerin alup, Macar sunurında vâkı' Oytus nâm boğazıa dek geşt ü güzâr eyleyüp, Nemçe ve kıatana tâ'ifesinden bir ferd bulmaduklarından avdet ve yine Kâsin Manastırı'na gelüp Mihal Beg'e mülâkî oldılar. Beg dahı manastır-ı mezbûruñ dîvârı altına iki lağım kıazdırup âteş ile dîvârın hedm eyledi ve manastır-ı merkûmdan dahı sâlimen ve gâliben ü gânimen Yaş kıasabasına kendü sarâyına avdet eyledi ve levendât askerinden beş yüz neferi Tuzla cânibinde muhâfaza için ta'yîn eyledi. Anlar dahı bir gün Macar sunurına girüp iki biñ koyun miqdârı ahz u şikâr itdüklerinden gayri bir miqdâr kıatana dahı ahz eylediler. Ahvâl minvâl-i muharrer üzre vuqû' ve mürûrundan soñra taraf-ı Devlet-i Aliyye'den fermân-ı âlişân sudûr eyledi ki: "Sen ki Boğdan Voyvodasıñ iş bu emr-i şerîfüm vusûlünde hâzır u âmâde olup, Azamet Giray Sultan, [12b] Kolçak Ağa ve Ejderhas Ceneral ile ma'an kıalkıp Macar memleketi içerusine giresün" deyü fermân olunduğdan soñra, mâh-ı Ağustos ibtidâsında tekrâr fermân-ı âlişân sâdır olup, iş bu emr-i şerîfüm vusûlünde bir ân te'hîr eylemeyüp Macar memleketine giresün deyü fermân olunmağın mûmâ-ileyh beg dahı mezkûr hatman oğlını bir miqdâr asker ile Yaş muhâfazasına ta'yîn idüp, hatmanı beraber alup sultân müşârun-ileyh ile Çoçura nâm mahalde mülâkî oldılar ve mahall-i merkûmdan Budsan nâm mevzi'e varup Kolçak Ağa dahı Hotin'den gelüp anda mülâkî oldılar. Dahı Kolçak Ağa'ya su'âl itdiler ki, "Ejderhas Ceneral kıandadır" didi. Ol dahı cevâb itdi ki, "Hotin Kıal'ası'ndan kıalkıp gelmek üzre idi. Sultân-ı müşârun-ileyhün yanında tokuz biñ miqdârı Tatar var idi. Kolçak Ağa'nuñ dahı yedi yüz miqdârı âdem var idi. Begün yanında dahı piyâde vü süvârî üç biñ altı yüz miqdârı asker var idi". Aqd-i meclîs-i müşâvere eyledüklerinde hatman didi ki, "Eger Ejderhas Ceneral'in bize mülâkâtı için avk u te'hîr olunursa ihtimâldür ki düşmen haberdâr olur. Dahı, Macar boğazını alur soñra güçlük olur. Bir ân aqdem varmamız münâsibdür" ve bu re'y üzre ol mahalden kıalkıp Kıumpulağ [13a] nâm mahalle nüzûl itdükden soñra yine müşâvere idüp askeri ne gûne yürüdüreler bu gûne re'y eylemişler ki, Boğdan begün piyâde askerin ilerüye göndereler. Zîrâ asker-i mezbûr hem yol açar ve hem tağlar muhâfaza ider. Piyâdelerden soñra Kolçak Ağa askeriyle, ba'dehû Mihal Beg kendü atlu askeri mürûrundan soñra müşârun-ileyh sultân hazretleri Tatar askeriyle ve yanında dahı üç yüz Portağal Kıazağı bile ola çünkü minvâl-i muharrer üzre hareket ve Macar memleketine girmek ecilden zikri sebķ iden Kıumpulağ mahallinden kıalkıp dahı Masdaķanesi (مصداقانه سی) nâmında olan tağı mürûr ve anda evvelâ Pıstrıca Suyu'n geçdükden soñra Suhardo nâm tağda ibtidâ konağ eylemişler. İrtesi gün sunur-ı Boğdan ve Macar olan Kıoşna Suyu'nı geçdiler. Dahı Macarlu'nuñ kıaragolı olan Macar tağı ki, depesinde yüksek çârdâğ var idi, anı giçmezden muqaddem mûmâ-ileyhimâ Kolçak Ağa ve Boğdan beg askerlerinden üç yüz nefer miqdârı âdem kıaragol üzerine varmağa ta'yîn eyleyüp, lâkin ziyâde yüksek tağ olmağla uzakdan görüp firâr itdiler. Dahı tağ-ı mezbûr ziyâde sarb balkan olmağla erkence hareket eyleyüp kıaragola oturan âdemleri ahz ve ele getürmege imkânları olmayup kıaragol yerine yetişdüklerinde çömlleklerin ta'âmılarıyla âteş kenârında bıragup acele üzre kıaragolcılar ibtidâ Rodna nâm kıaryeye [13b] yetişüp haber aldılar ki ol kıaryenün iki yüzden mütecâviz hânesi var idi. Ol kıaryede bir tağdan öbür tağa varınca handağ ve buluvân çekilüp dahı kıarye-i merkûmede yüz miqdârı kıatana bir kıapudan ile muhâfaza iderlerdi. Kıatana tâ'ifesi kıaragoldan haber alduğdan soñra tâ'ife-i merkûme ve kıarye-i merkûme ahâlîsinden kaçmağa kıâdir olanlar firâr eylediler. Dahı kıaragol üzerine ta'yîn olunan üç yüz âdem kıaragol mahalline varup kıaragolcılar firâr itmegin ardına düşüp, ahşâm vaktinde kıarye-i merkûme Rodna'ya yetişdiler. Çünkü kıarye-i merkûme sükkânından ekserî kaçmış idi. Anda kıarâr ve buldukları yigirmi âdemi tutdılar. Lâkin sultân müşârun-ileyh ağa voyvoda-i mûmâ-ileyhâ ile tarîķ ziyâde taşlık olup sarb olmağın ol gün kıarye-i merkûme Rodna'ya yatışmeyüp kıaragol mahallin geçdükden soñra tağda ol gice meks idüp, irtesi gün mûmâ-ileyh ağa ile Mihal Beg öyle vaktinde ol Macar diyârınıñ ilk kıaryesi olan mezkûr Rodna kıaryesine dâhil oldılar. Ol gün anda kıarâr ve kıarye-i merkûmeyi ihrâķ-ı bi'n-nâr ve buluvânları dahı ihrâķ eyleyüp yollar gâyet muhâlîf olduğundan Tatar askerine muntazır oldılar. Ancağ yollar ziyâde tağıstân

Turkish Studies

oldığından sultân müşârun-ileyh ile gelen Tatar askerinden iki bin Tatar miqtârı müşârun-ileyhün izn ü haberi [14a] yoğiken girü döndiler. Dahı cümle asker ile müşârun-ileyh karye-i mezbûrede otururken mûmâ-ileyh Kolçak Ağa'nuñ beş neferi şikâr ümîdiyle gıtdüklerinde ol vaqıt tağdan üzerlerine tüfenkler atılıp, birin katlı ve birin dahı mecrûh itdükden soñra kûsûrı kaçıp girü gelüp ağa-yı mûmâ-ileyhe haber virdiler. Mûmâ-ileyh dahı ol sâ'at binüp ve voyvodaya gelüp didi ki: "İlerüde tabur var" ve bir miqdâr Macar ve katana cem' olup karyelerinden firâr idenler dahı andadur. Çünkü tabur müte'ayyin oldı. Gerekdür ki sultân hazretleri ve siz ve ben dahı asker ta'yîn eyleyüp, tabur-ı merķûmuñ üzerine varup kıtâl ideler". Mûmâ-ileyh Kolçak Ağa vech-i muharrer üzre ahvâlî sultân hazretlerine îrâd ü i'lâm idüp, müşârun-ileyhün askerinden âdem ta'yîn buyurmağa taleb itdükde, "Tatar askeri tağ ve sengistân askeri degüldür" deyüp, âdem ta'yîn itmeyüp Mihâl Beg'e: "Sen asker ta'yîn ü irsâl eylesün" diyicek, bilâ te'hîr kendü askeri umûm üzre hâzır u âmâde olmağ için tranpetelerin çaldırıp, kendü piyâde ve atlu askerinden olan tüfenk-endâz bin beş yüz âdem olmağ üzre ta'yîn ve hatman-ı Konstantin ki dâ'imâ asker üzerine başbuğ idi, askeriyle varup beş sâ'atden ziyâde tağları arayup gezdiler ammâ kimseyi bulamadılar. Zîrâ düşmen kaçmış idi. Ba'dehü mârrü'z-zikr hatman askeriyle ma'an avdet ve Mihâl Beg'ün yanına geldi. [14b] irtesi gün kalkıp Bistricçe ta'bîr olunur kal'anuñ yoluna girüp yoluñ sağında ve solunda olan karyeleri Tatar tâ'ifesi ve Kolçak Ağa'nuñ labkaların ihrâk-ı bi'n-nâr eyleyüp, büyük karyeler ve büyük hâneleri umûmen yaqdılar. Dahı koca er ve avretleri ve sabîleri kılıc ile öldürürlerdi. İrtesi gün Rodna karyesinden kalkduğdan soñra öyle vaqıt idi, müşârun-ileyhün askeri önüne yüz elli Nemçe ve yüz aded katana dil almağ için yüz gösterüp ve Bistricçe Kal'ası'nuñ baş kapudanı ki adı Franka'dur ve ikinci kapudanı Altman ile ma'an boğazıda rast geldiler ve rast geldükleri mahalde ol sâ'at bozdılar ve ba'zıların katlı ve ba'zıların esîr ve baş kapudanı ve Altman kapudanı dahı esîr eyleyüp, düşmeden gâyet az kimse tağlara kaçıp kütuldılar, varup mezbûr kal'aya haber virdiler ve üçüncü gün kuşluk vaqitinde müşârun-ileyhim dahı kal'a-i mezbûreye yetişdiler. Boğdan beg askeriyle alay gösterüp Kolçak Ağa ile ma'an kal'a-i mezbûrenün bir tarafın muhâsara eylediler. Öbür tarafın dahı sultân-ı müşârun-ileyh Tatar askeriyle muhâsara eyleyüp lâkin Tatar tâ'ifesi bârgîrlerinden inmeyüp bârgîr üzerine turladı ve Bistricçe Kal'ası büyük kal'adur derûnında altı yüz Nemçe miqdârı var idi. Katanalardan gayri ve Nemçe [15a] boyarları ta'bîr olunur âdemlerden gayri bunlar dahı karyelerden cem' olmuşlar idi. Kal'a-i merķûmenün topı olmayup ancak şakalozları var idi. Üç sâ'at mürûrundan soñra Boğdan begi tranpetesin çaldırıp kal'adan çıkıp vire eyleyeler inâd ve muhâlefetlerin gördükden soñra tenbîh eyledi ki, "Kal'a-i merķûme varoşunu ihrâk ideler" ve me'mûr oldukları gibi varoşuñ güzel evlerin yaqdılar. Andan soñra sultân müşârun-ileyh hazretlerine haber gönderdiler ki, kal'a-i merķûmeye yürümiş idüp feth eyleyeler. Müşârun-ileyh ve mîrzâlar cevâb eylediler ki: "Tatar askeri kal'aya yürümiş ider maķûlesinden degüldür" deyüp, Tatar askerini kal'a-i merķûmeden bir sâ'at miqdârı girüye çekdiler. Lâkin Kolçak Ağa ve Boğdan begi kal'anuñ altında kaldılar ve kal'adan tüfenk ve şakaloz ile cenk iderlerdi. Mûmâ-ileyhimâ taraflarından dahı tüfenk atup cenk iderlerdi. Ahşâma degin minvâl-i muharrer üzre cenkleri nihâyet bulup ve Mihâl Beg Tatarlar'nuñ girüye çekildiğini görüp Kolçak Ağa'yı çağırıp müşâvere eylediler. "Ne garîb! Sultân-ı müşârun-ileyh Tatar askeriyle girüye çekilüp bizi bıraktı. Gerekdür ki, kendüye su'âl idelüm murâdı nedür ve ne yüzden hareket gerekdür" ve Kolçak Ağa kendü atına binüp ve beg tarafından Hatman Kostantin irsâl eyleyüp, mülâkât [15b] olduğda, hatman edâ-yı merâsimden soñra didi ki: "Voyvoda kulları hâk-i pâylarına yüz sürüp fermân-ı âlîleri ne yüzdendir" deyü su'âl eylediler. Sultân dahı öyle cevâb eyledi ki: "Mîrzâlar müşâveresiyle yarınki gün ale's-sabâh Maramuros semtine azîmet üzreyüz beg dahı kalkıp bizümle ma'an gelsün" diyicek, Kolçak Ağa hatman ile girü dönüp bege geldiler. Lâkin Mihâl Beg'in askerinden gice ile kal'adan çıkma bir katana tutup ve söyledüp mezbûruñ üzerinde kal'a ceneraline mektûb var idi. Ceneral-i mezbûra tahrîr olunan mektûbuñ tercemesidür: "Ale's-sabâh irsâl olunan mektûb-ı pür-sürûrîmuz gelüp vusûl buldı ve derûnında işâret olunan ahvâl ki Hristiyanlaruñ âlâtı Osmanlı üzerine gâlib oldılar. Belgrad Kal'ası'nı dahı aldıkları haberiyle ziyâde mesrûr olduk, lâkin ale'l-gafle Müslümân ve Tatar ve Boğdan Voyvodası piyâde vü askerleriyle

Turkish Studies

gelüp kal'ayı muhâsara eylemişlerdür. Bundan böyle karîben eger imdâdumuza yetişmezsenüz yarınki gün cümlemiz helâk ve esîr olacağumuza kat'â iştibâh yokdur" deyü, tahrîr ve bu mektûbı Boğdan begi okuduktan soñra Kolçak Ağa'yı ve hatmanı çağırıp re'ylerini istifsâr ve hatman didi ki: "Sultân ve mîrzâlaruñ didükleri cevâb ma'kül ü münâsib degüldür [16a] anlar Maramuros yoluna gitmek isterler ol yol Lehlü memleketine çıkar. Devlet-i Aliyye ile Lehlü müsâlaha üzre iken bizüm ol cânibe varup Lehlü memleketine ubûrumuz taqdîrinde memleket-i mezbûrı basmış oluruz, bu dahı sulha muğâyirdür" didükde, voyvoda istisvâb ve "Bu husûsa rızâm yokdur ve ben gitmem. Eger siz Tatarlar ile ma'an gitmek murâd idersenüz varuñ gidüñ" deyüp hatm-i kelâmdan soñra, Kolçak Ağa dahı cevâbında: "Sen gitdigüñ yoldan ben de giderüm" diyicek, ol gice beşinci sâ'atde Boğdan begi yine hatmanı ve Kolçak Ağa bir ağasını sultâna gönderüp şöyle cevâb söylemege tenbîh eylediler ki: "Maramuros yolu Lehlü memleketine çıkar. Devlet-i Aliyye'nüñ Lehlü ile muvâda'ası vukû'undan ol yoldan gitmek münâsib olmayup ancak Prasov Kal'ası yolundan uğrayup ve Macar diyârından çıkmak lâzım geldükde Oytus Boğazı'ndan çıkılır ve zikr olunan yol geldüğümüz yoldan dahı eshel ü âsândur deyü haber eyleyeler ve geldüğümüz yoldan avdet murâd-ı şerîf olur ise, tağ ve boğazını hıfz için piyâde askeri gönderüp dahı ağırlüğümüz boğazıda biragup kendümüz sebük-bâr Macarlu'ya toyum semtini gösterelim yohsa bu vech üzre hareket ve çıkmamızı murâd idünmesünler. Maramuros [16b] semtinden gitmege kasd dahı iderlerse ben ol semte varmam kendüleri murâd eyledükleri yoldan gitsünler" deyüp, hatman sultân huzûrına ifâde itdükden soñra sultân dahı cevâb eyledi ki: "Begin re'y ü fikri ma'küldür lâkin mîrzâlar kâ'il olmazlar dirler ki eger Braşov² yoluna uğrayup gitmek olursa anda ziyâde toyumluk bulunmaz. Zirâ Macar memleketlerine girdigimizi ahâlî-i Macar haber aldılar lâkin Maramuros yoluna gider oldığumuzda yine toyumdan hâlî olmayup esîr kısmına müsâdefe olunur. Lehlü bizüm dahı dostumuzdur. Ne biz anlara ta'aruz ve ne anlar bize iderler. Lehlü sunurundan uğradığumuz taqdîrde aslâ bir ferde zarârumuz olmaz" deyüp tekmi'l-i cevâbdan soñra muhâbelesinde hatman-ı mârru'z-zikr Kostantin didi ki: "Çünkü Macar memleketine girdik, Devlet-i Aliyye tarafına bahâdîrlîk vukû'un göstermek iktizâ ider. Devlet-i Aliyye'ye pesendîde olur hizmet eylemek gerek yalnız kendü cerr-i menfa'atine nazar itmek menâfi-i sadâkatdır" diyicek, cümle mîrzâlar cevâb tarîkıyla didiler ki: "Cümlemizüñ murâdı toyumdur ve ol ümîd ile bu diyâra geldük ve bundan gayri murâdumuz yokdur. Begüñ murâdı bizümle gitmek ise ne güzel. Eger degül ise yine biz Maramuros yolundan giderüz" didükden soñra, hatman avdet ve voyvoda ile gayret ü hamîyyet idüp merdâne hareket [17a] ve bütün gice ayak üzre olup, bütün askeri ile kal'ayı muhâsara ve basîret üzre oldu. Ale's-seher beg, Tatar'uñ ahvâline ittilâ' için âdem ta'yîn eyleyüp mezbûr dahı Tatar'ın mahalline varduğda, Tatar'dan bir ferd bulamayup cümlesi gitmişler. Beg, sultânüñ gittigin haber aldudâ mûmâ-ileyh dahı Kolçak Ağa'ya didi ki: "Sultân gitmekle biz dahı girüye avdet eylemek iktizâ eyledi ve hatman kemâl-i gayretinden ne kadar muhâlefet itdi ise müfid olmayup kal'a-i mezbûre muhâsarasından el çeküp girüye avdet ve varduğları yoldan dönmeyüp âhar yola müteveccih oldılar. Lâkin o yol dahı Rodna kıyâyesine çıkup, yol üzerine sağ-sol cânibinde vâkı' kûrâları ihrâk eylediler ve mezkûr Rodna kıyâyesine varduğda ol gice anda karar eyleyüp, azîm muhâfaza ve karagol ile meks idüp, ale's-seher hareket ve ahşâma degin mürûr idüp Koşna ta'bîr olunur suyu dahı geçüp, ol mahalde voyvoda ile Ejderhas Ceneral mülâkî olup, anuñ yanında dahı atlu ve yaya yüz yigirmi âdem miqdârı var idi. Voyvoda cenerale su'âl eyledi ki: "Niçün eglendiniz?" cevâb virdi ki: "Hazır degül idim anuñ için te'hîr itdüm". Ol gice anda meks idüp, ale's-sabâh hareket ve ma'an [17b] teveccüh eyleyüp ahşâma dek mürûr ve Kumpulağ nâm menzile irişüp beg ve boyarları bi'l-cümle selâmet ve gyeñil hoşluğuyula avdet ve Boğdan eyâletine duhûllerine mesrûr oldılar ve ol gice anda karar eyleyüp ale's-seher beg kendü iskemlesinde kâ'im-makâm ve Yaş muhâfazasına ta'yîn eyledüğü mezkûr hatmanoğlı Yanaki'den ulağla mektûb gelüp: "Nemçe ve katana tâ'ifesi yine Boğdan memleketine girüp Tuzla tarafından mürûr u ubûr eylediler ve hâlâ memleketüñ içindedür. Bir sâ'at evvel hareket ve Yaş kasabasının gâret itmezden evvel yetişüp

² Daha önce bu kelime *Prasov* olarak yazılmıştı.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/9

halâs eylesüz” deyü, mektûbda istimdâd eylediği voyvodanın ma’lûmı olduğda, ziyâde müte’ellim olup, ol mahalden icâleten hareket ve üçüncü gün kasaba-ı Yaş’a dâhil olup, sandalyesine oturdu ve gelen düşmen dahı Fokşan nâm mahalle dek geldiğin haber alup, ancak kendü askeriniñ atlasında bir vechile muķâvemet ve muķâteleye iktidârı olmayup, Macar tağlarının ubûrundan kuvvetleri kalmamış idi ve piyâde askeriniñ dahı kezâlik mecâli yoğidi. Mûmâ-ileyh Mihal Beg tefekkür eyledi ki: “Şimdi müceddeden asker tedârük idince belki düşmen gelüp kasabaya duhûl eyleye” deyü tedebbür üzre iken böyle tedbîr eyledi ki, kasaba-i mezbûrede sâkin olan boyarlara ve bâzergânlara tenbîh, evlâd [18a] u iyâlların alup Çoçura nâm mahalle götürüp emîn olalar. Anlar dahı evlâd u iyâlların mahall-i merķûma götürdiler ve anda karar idüp hatman dahı oğlı ile dâ’ima at üzerinde olup, kasaba-i merķûme sahrâsında etrâfını muhâfazadan hâlî olmayup ve dahı menzil-i mezbûr Çoçura nazarından dūr itmezdi voyvoda yeñiden asker tedârüküne cehd idüp, Siret Suyı’nuñ öte yüzinde kapudanlar ta’yîn eyleyüp, ol tarafı dahı basîret üzre olup hâzır u âmâde olalar ki, hareketinde anlar dahı hareket ideler. Ammâ müteveccih olan düşmen dahı Mihal Beg’ün Macar seferiniñ avdet-i rücû’undan habîr olup, Yaş kasabasına gelüp, hazırlanup yine hareket üzre olmağla havflarından girüye ric’at eylediler. Lâkin düşmen-i merķûm Boğdan memleketinden koyun ve sığır ve hayvanât alup ziyâde zarar eylediğün mîr-i mûmâ-ileyhün sem’ine ilkâ ve âğâh olmağın der-akab zikr olunan Siret Suyı’nuñ öte yüzünde cem’ olan askere haber ve emr eyleyüp bilâ te’hîr düşmen-i merķûmuñ izine basarak ardına düşüp sunur başında olan boğazıa, düşmene yetişmekle anlar dahı havf u haşyetlerinden ahz eyledükleri cümle hayvanâtı biragup firâr eylediler. Boğdan begin askeri dahı bırakdukları hayvanâtı alup yine girüye götürdiler. Beg dahı beş yüz âdem ta’yîn eyleyüp [18b] iki boğazı Oytuz ve Terroz (ترروز) nâm boğazları hıfz u hırâset eyleyeler ve kendü sandalyesinde Yaş kasabasında varup oturdu ve boyar ve tüccâr tâ’ifesi herkes kendü hânesine gelüp oturdılar. On gün mürûr eyledükden soñra Sibin ve Praşov cenerallerinden âdem ta’yîn ve gelüp Mihal Beg’in huzûrunda ifâde-i merâm eyledi ki: “Ceneraller selâm idüp dostluğunuzu murâd iderler ve ba’de’l-yevm husûmet itmemeğin sizinle dostâne geçinmek murâd iderler”. Voyvoda-i mûmâ-ileyh dahı hatman-ı mezkûrı mükâlemeye tevķil idüp, voyvoda tarafından didi ki: “Bu kadar hasâret ü yağmâ ve katl ü fesâda kendüleri sebebdür. Eger anlar bize ta’arruz itmeyeydi biz dahı kat’â ta’arruz eylemez idük. Ancak çünki mezbûrlar dostluğumuzu murâd iderler, biz dahı anlarıñ dostluğın isteyüp haz iderüz. Konşular gibi dostâne geçinelim ve min-ba’d katana gönderüp memleketi çignemeyeler. Ba’de’l-yevm katana gönderürler ise ve yâhûd sunur kenârında bir ferde ta’addî vü tecâvüzleri zuhûr ider ise ma’lûmları olsun ki, Devlet-i Aliyye tarafından müstakillen fermânlar sâdir oldu. Her ne vakitte iktizâsı olup ne miķdâr Tatar murâd eylesersek geleler tedbîrimüz üzre hareket eyleyeler ve tâ’ife-i mezbûre dahı hâzır u müheyyâ oldukları ma’lûmlarıdır. Tuna sevâhilinde [19a] vâkı’ kazâlarda mevcûd olan sipâhiyâna diğerk fermân-ı âlî vârid oldu ki, tarafumuzdan anlara her ne vakitte haber gönderürsek bilâ te’hîr gelüp hizmetde hâzır u âmâde olalar ve dahı çok Tatar ve âdem vardır ki, bizüm ile ma’an gelmeğe recâ vü minnet iderler. Fermân-ı âlî üzre anları götürüp cem’ itdükdün soñra alup tekrâr memleketlerine azîmet ve duhûl iderüz. Girdükden soñra kolaylığla memleketden çıkmak ihtimâlini vermeyeler. Bundan evvel girüp çıktığımızı kıyâs eylemeyüp mülâhaza eyleyeler ki, ne kadar az gelmek oldu ise yine memleketine vukû’ iden zararı anlar biliyor” deyüp, bu minvâl üzre gelen âdem Erdel tarafına varup, aldığı cevâbları birer birer nakl ü beyân itdükdün soñra Praşov cenerali dahı beğe dostâne mektûblar müteharrir ve bu tarafdandan dahı ceneral-i mesfûra âdem ve mektûb tahrîr olunup, dostluğ mûna’kid oldu ve Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’l-istimrâra arz u i’lâm ve ale’t-tafsîl mâdde beyân olundukda, re’ylere pesend ü istihsân u âferînler evâmiri tahrîr ü irsâl ve düşmen-i dîn icrâ-yı adâvet kasdı ile memleketi hücûmdan fâriğ ve re’âyâyı azrârdan keff-i yed idüp dostâne geçindiler. Lâkin Maramuros yolına giden sultân-ı müşârun-ileyh Tatar tâ’ifesiyle Bayita Kal’ası’na dek revâne oldılar. Yoluñ sağında [19b] ve solunda buldukları kurâların ahâlîsini yağma vü gâret ve hasâretten soñra ihrâk itdiler. Vâfir cân esîr eyleyüp yüklendiler ve Maramuros tarafına meyl ve Macar memleketinden taşra çıkmâğaz azîmet eylediler. Lehlü dahı sınır başında Tatar’a muntazır olup, tâ’ife-i mezbûreyi kendü memleketlerinden ubûrlarına mûmâna’at itmek üzere kavlı ü

Turkish Studies

karâr idüp, mâni‘ olmalarını haber almağla tâ’ife-i merķûme ziyâde çalı olan dağlardan mürûr idüp ve tağlaruñ içinden çıkup selâmet mahalline varduk deyü söylenürken, bir boğaz içinde bir miķdâr katana önlerine zâhir olup, tar mahal olmağla habersiz tüfenkler boşatdılar ve tâ’ife-i mezbûre havfa düşüp ellerinde olan toyumluğun birağup ba‘zıları bârgîrlerin birağup ve ba‘zı esîrlerin katl idüp bıraktılar ve kaçdılar ve dağar muhâlif olup, tâ’ife-i merķûme dahı tüfenkden havf idüp sevmediginden ekserî bârgîrlerin birağup piyâde gitdiler ve ol azîm dağları geçüp Kumpulağ’a geldiler. Esîr ve toyum az çıkardılar. Zîrâ çoğın birağup öldürmüşler idi. Her Tatar’uñ beşer ve altışar baş esîri var idi ve minvâl-i muharrer üzre sultân-ı müşârun-ileyh Macaristan’dan Boğdan memleketine çıkup Bucağ’a avdet eyledi. [20a] Bu esnâda Boğdan memleketinde çok mesâ’ib vâkı‘ olup, avn-i Hağla inâyetlü şevketlü pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretleriniñ uğur-ı hümâyûnları berekâtıyla memleket-i mezbûrede voyvoda bulunan Mihâl Beg dahı egerçi hâb u râhatı terk idüp lâkin zâtında sâde dil ve mahâreti kalîl olup, yanında hatman nasb olunan mârrû’z-zikr Kostantin-i sâhib-i re’y ve erbâb-ı istişâreden sâdik u ehl-i vukûf bulunmağın merdâne vü şîrâne bahâdîrlıklar eyleyüp hîdemât-ı şehriyârîde bezl-i mağdûr ve memleket-i mezbûreyi eyâdî-i düşmenden tahlîse sa’y-i mevfûr ve cehd-i nâ-mahsûr ile Devlet-i Aliyye düşmenlerin her vaqt ne mahalden yüz gösterdi ise fikr ü savâb ile düşmene cevâb virüb kat’â bir ân memleket-i merķûmede teneffüs ü ârâm itdürmedi ve düşmen üzerine uğur-ı pâdişâhîde bezl-i cân sevdâsıyla hücum itdüğü bi-emr-i Hudâ gâlib ü gânim avdet ider idi. Buña dahı bâdî budur ki, sadâkat ve istikâmet ile evliyâ-yı ni’am hazâratına hîdmet ve ubûdiyyet idenlere Hağ sübhânehû ve Te’âlâ hazretleri dâ’imâ cemî‘ umûrlarında mu’in u zahîr ve destgîr olduğı muqarrer ü müberhendür. Ol ecilden kendü re’yinden taşra hareket itmeyen mârrû’z-zikr voyvodasını dahı cemî‘ eşbâh u emsâli beyninde müşârun-bi’l-benân ser-kâffe-i akrân eyledi. [20b] zîrâ memleket-i mezbûrede bu gûne tasallut u teveccüh-i düşmen defa’ât ile zuhûr idüp lâkin bu esnâda zuhûr iden havfnâk u hevlnâk-i düşmen gibi vâkı‘ olmuş degüldür. Ammâ bi-inâyeti’llâhi Te’âlâ âkılâne re’y ve sâdikâne vü merdâne hareket ile her vechile düşmen-i dîne galebe ve re’âyâ fuqarâsına tasallutlarından halâs müyesser oldu. Allahü azîmü’s-şân hazretleri ve Devleti Aliyye’yi dâ’imâ mansûr u muzaffer ve a’dâsını mağhûr u müdemmer eyleyüp sadâkat ile hîdmet idenleri ber-hûrdâr ve hyânet kasd idenleri iki cihânda zelîl ü hor eyleye. Âmîn. *Bi-hürmeti seyyidi’l-enbiyâ-i ve’l-mürselîn* ve ceng-i merķûmuñ târihi maglûb oldu, muvâfiğ düşmişdür.

KAYNAKÇA

- Çiftçi, Cafer (2010). “Bâb-ı Âlî’nin Avrupa’ya Çevrilmiş İki Gözü: Eflak ve Boğdan’da Fenerli Voyvodalar (1711-1821)”, *Uluslararası İlişkiler*, 7 (26): 27-48.
- Danişmend, İsmail Hami (2011). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, I, İstanbul: Doğu Yayınevi.
- Karpat, Kemal (1994). “Eflak”, *DİA*, X: 466-469.
- Levend, Ağah Sırrı (2000), *Gazâvat-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey’in Gazâvat-nâmesi*, Ankara: TTK.
- Özcan, Abdulkadir (1992). “Boğdan”, *DİA*, VI: 269-271.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1994). *Osmanlı Tarihi*, III, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1994). *Osmanlı Tarihi*, IV, 1. Kısım, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1994). *Osmanlı Tarihi*, IV, 2. Kısım, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Vakâyi’-i Eflak*, Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Tarih, No. 80.